

ÕPITREPP

AJAKIRI TÄISKASVANUTE ÕPPIMISEST JA ÕPETAMISEST

Sügis 2009

•• ALLAKÄIGUTREPIST ÕPPIDES ÜLES

Üllar Kütt: „Tähtis pole see, mis sa oled teinud, vaid see, mis mees sa oled praegu.”

•• TUNDLIK TEEMA

Omavalitsuste võimuses on inimeste heaks nii mõndagi ära teha

•• VESTLUSRING

Et täiskasvanuid õpetada, tuleb esmalt endal täiskasvanuks saada

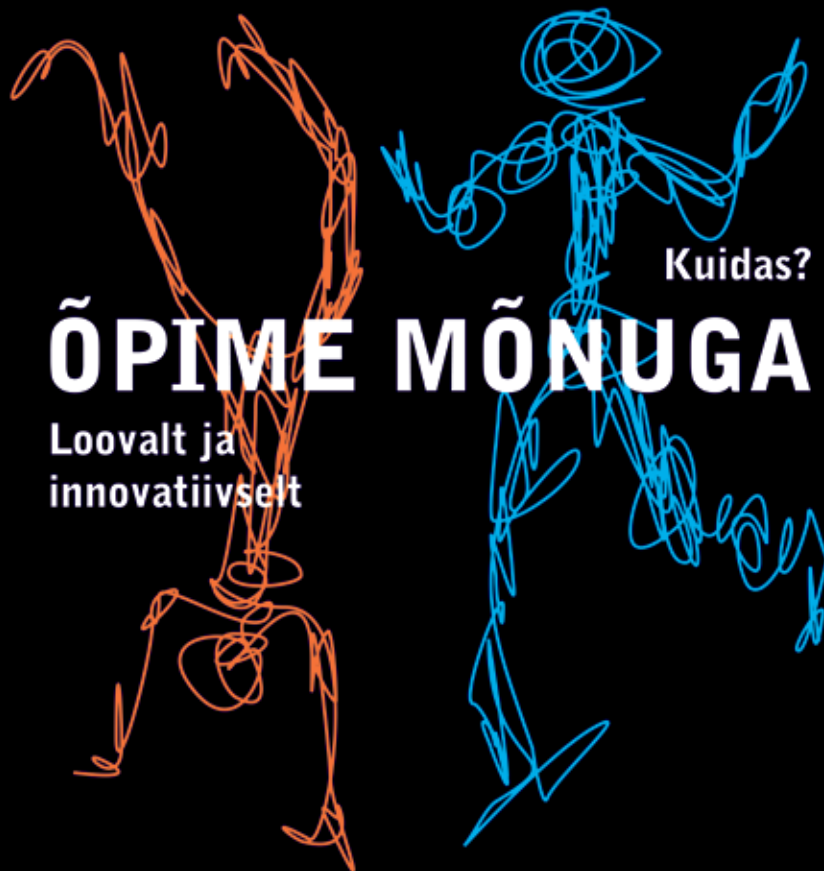
•• TAGASI KÕRGKOO LI

VÕTA on see, mis aitab ajas ja rahas kokku hoida

•• TEGUS NAINE

Marvi Mikhels näitab, kuidas meisterdada vanast uus

2.-9. oktoober 2009
XII täiskasvanud õppija nädal

TÕN tuleb taas!

Tänavuse täiskasvanud õppija nädala
avaüritus toimub 2. oktoobril Põltsamaal.

Kuulutatakse välja aasta õppija, aasta koolitaja, aasta koolitussõbralikum organisatsioon, aasta koolitussõbralikum omavalitsus (vaata nominente lk 9).

Nädala raames:

- Grundtvigi päev - 5. oktoobril
- E-õppe päev - 7. oktoobril
- XIII täiskasvanuhariduse foorum - 9. oktoobril

Loe lähemalt www.andras.ee või küsi tel 621 1671, e-post: andras@andras.ee
Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras (ETKA Andras)

Sisukord

Päevakorras lk 4-5

Tung koolipinki ületas kõik ootused
Töötud saavad koolituskaardi
Studia Generalia stardib taas
Tallinna rahvaulikool tähistab 50. sünnipäeva
Eestlased tahavad õppida
Kultuuriakadeemia aitab käsitööga tööle

Portree lk 6-8

Urve Tiidus: üks inimene teisele on parim õpetaja

Kuressaare linnapeal on ette näidata soliidne nimekiri koolidest ja koolitustest, kus ta aja jooksul tarkust on kogunud.

Tunnustamine lk 9

Aasta õppija, aasta koolitaja, aasta koolitussõbralikuma omavalitsuse ja organisatsiooni 2009. aasta nominendid.

Tundlik teema lk 10-11

Omavalitsuste võimuses on inimeste heaks teha nii mõndagi

Koolitused ja nõustamine, töötute klubi või abikassa – omavalitsuse tugi oma elanikele võib olla nii moraalne kui ka materiaalne, kaudne või otsene – abi on muutuste keerises kõigest. Kokkukogutud lood on omamoodi näited sellest, kas ja kuidas saab linn-vald-küla oma inimesi aidata.

Inimesed lk 12-14

Üllar Küti ja Kaire Soometsa lood teekonnast õppimiseni.

Tasub teada lk 15

Kutseõpe pakub kümneid võimalusi

Kooli võib astuda igaüks, valides kas sobiva täiskoormuse või siis osakoormusega õppe. Lisaks pakuvad kutsekoolid täiendus- ja ümberõppe kursusi, nii tasuta kui ka tasulisi.

Vestlusring lk 16-18

Et täiskasvanuid õpetada, tuleb esmalt endal täiskasvanuks saada. Igas mõttes

Miks on nii, et üks inimene sobib täisealisi õppureid õpetama, teine aga mitte, arutlevad TLÜ kasvatusteaduste instituudi andragoogika osakonna juhataja Larissa Jõgi, Keila kooli õppejuht ja täiskasvanute koolitaja Marika Ivandi, Tallinna täiskasvanute gümnaasiumi direktor Heiki Kiidli.

Kogemus lk 19

Andragoog Anneli Veeborn võrdleb laste ja täiskasvanute õpetamise kogemust.

Töökoolitus lk 20

Koolitusosak aitab väikesel ettevõttel töötajaid koolitada

Kõrgharidus lk 21-23

Kõrgkooli tagasituleku muudab lihtsamaks VÕTA

Esmapilgul arusaamatu lühendi taga peitub tõeline abimees neile, kes on õpingud omal ajal pooleli jätnud ja soovivad nüüd jätkata. Või minna õppima eriala, millel tükk aega isehakkajana töötatud. Kuid mitte ainult.

Seda ja teist lk 24-25

Kas raamatukogu lugejaks võib saada igaüks?

Mida õppisite viimati?

Raamatud, mida tasub lugeda

Lugeja kirjutab – asjatundja vastab

Täiskasvanuhariduse põhimõisted

Vahva mõte lk 26

Järvamaa naine Marvi Mihkels veab tegusate naiste käsitööringi, korraldab õpitubasid ja paneb käima käsitööbussi.

TOIMETAJALT

Niisiis sai minustki kursuslane

Seda Õpitrepi numbrit kokku pannes tabas mind äratundmine: tahan ka õppi-da! Kõik õpivad – tõepoolest, kõik! – jäi inimeste lugusid kuulates mulje. Kuid mitte mina. Praegu, ma mõtlen. Ja kursustel, ma mõtlen. Sest väljaspool neid saan ma uusi teadmisi ja oskusi iga päev, iga tund.

Niisiis avasin haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekülje, vaatasin üle, mida nad kirjutavad töötavatele täiskasvanutele mõeldud tasuta kursuste kohta ning – möllisin end õpilaseks. Alates oktoobrist saab minust paariks kuuks ettevõtluse aluste ja ärijuhtimise õpilane. Miks just see? Sest keerulisel ajal tuleb tagalat kindlustada, ütleb mu isa selliste olukordade kohta.

Kohasaamine ei olnud lihtne. Ammu enne, kui selle võimaluse avastasid, olid nimekirjad enamikes koolides sügissemestri kursusteks täis. Ja mis valusalt silma jäi: on terve rida koole, kus tasuta kursuse kohta infot küsijale nähvata-ke ninakalt mitte midagi ütlev lause. Kodulehtedel ripub kuid vana info, kur-suslaste nimekirjad näivad olevat riiklik saladus. Mis mulje see ajakirjanikule jätab? Ärgitab uurima, et ega ülimalt nõutud tasuta kohti althõlma tutvavatele-sõpradele jagata. Seda hindamatum on nende koolide suhtumine, kes teevad oma tööd (ka tasuta kursusi) tõepoolest hingega. Head alanud õppeaastat!

Agne Narusk

Toimetaja: Agne Narusk, tel 680 4511, e-post: agne.narusk@epl.ee

Ajakirja koostas: Eesti Päevalehe teema- ja erilehtede osakond,

Narva mnt 13, 10151 Tallinn

Esikaane foto: Aldo Luud

Trükk: Printall

Väljaandja: ETKA Andras koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga

EL struktuurifondi Euroopa Sotsiaalfondi programmi

„Täiskasvanuhariduse populariseerimine” raames

Ajakirja saamiseks palume pöörduda:

tel 621 1671, e-post: andras@andras.ee

Veebiversiooni loe ja kommenteeri: www.andras.ee

Õpitrepi järgmine number ilmub 15. november 2009

Tung koolipinki ületas kõik ootused

Foto: EPL arhiiv

Kitsas tööturg on (tagasi) õppima toonud needki, kes varem õppimisele ei mõelnud. Senisest rohkem esitasid avaldusi täiskasvanud või vahetult gümnaasiumi lõpetanud noored.

Mitte kunagi varem pole kutseõppeasutused täitunud sellise hooga nagu tänavu. Nii kirjeldas Maaleht augusti lõpus Tartu kutsehariduskeskuses toimunut – õppida soovijaid oli nii palju, et neist tervelt tuhatkond pidi ukse taha jääma. Kooli direktori asetäitja Mati Rammul ütles lehele, et tänavu on rohkem keskhariduse baasil õppima tulijaid. Ka on uus trend, et koolipinki istub üha enam vanemaid õpilasi – neid, kel on kool juba tükk aega tagasi läbi saanud, aga kes pole leidnud rakendust või on kaotanud töö ja tahavad nüüd uut eriala omandada. Keskmine konkurss oli Tartu kutsehariduskeskuses 2,5 soovijat kohale.

Ka teises Emajõelinna koolis – Tartu tervishoiukõrgkoolis – ei kurdunud õpilaste vähesuse üle. Avaldusi, kus kirjas nii esimene kui teine eelistus, esitati juulikuu seisuga riigieelarvelistele kohtadele rakenduskõrghariduse aladele 1051 ja kutseharidusse 82, mis teeb keskmiseks konkursiks vasta-

Tallinna teeninduskool

valt 3,89 ja 2,73. „Sel aastal oli küll märgata, et keskmisest rohkem tuli vanemaid dokumentide esitajaid ehk siis neid, kel vanust üle 25 eluaasta,” ütles kooli arendusspetsialist Ruth Pihle Eesti Päevalehele. „Valdavalt olid need küll inimesed, kes kunagi juba tervishoidu on õppinud, kuid praegu sel alal ei tööta. Või siis need, kes töötavad näiteks hooldustöötajana, kuid tahavad omandada kas rakenduskõrgharidust õe või kutseharidust hooldustöötaja erialal.”

Haridus- ja teadusministeeriumi hinnan-

gul kulges õpilaste vastuvõtt kutseõppeasutustesse tänavu ladusalt, õpperühmades on õppureid eelmise aastaga võrreldes palju rohkem. Populaarsemad erialad on juhtimine ja haldus, juuksuritöö, lastehoolitus, majandusarvestus ja maksundus, sekretäri ja ametnikutöö, sotsiaaltöö, nõustamine ning turism. Koolidest on kõige suurema konkursiga Tartu kutsehariduskeskus, Pärnumaa kutsehariduskeskus ja Tallinna teeninduskool.

Agne Narusk, Signe Kalberg

Foto: EPL arhiiv

Foto: EPL arhiiv

Tööturuametist sai töötukassa.

Studia Generalia stardib taas

Töötud saavad koolituskaardi

Sellest kuust on töötukassas kasutusel koolituskaardid, mille alusel on end töötuna kirja pannud inimesel võimalik osaleda juba varem omandatud erialaoskuste täienduskoolitusel.

Koolituskaart on nimeline, seda ei saa sõbrale-sugulasele laenata või kinkida, kaardi rahaline väärtus võib ulatuda 15 000 kroonini. Kaardiga ei pääse juhtimisalastele, üldisi sotsiaalseid oskusi või isikuomadusi arendavatele koolitustele. Küll aga täienduskoolituskursus-

tele: näiteks varasema ametiga seotud tarkvarakoolitustele, sõidukijuhi täienduskoolitusele, teeninduse ja tööstuse spetsialistide täienduskoolitusele jne. Täienduskoolituse valdkondade loetelu täiendatakse ja täpsustatakse vastavalt vajadusele. Kes koolituskaardi saab, otustab töötukassa.

Agne Narusk

• Küsi juurde töötukassa tasuta infotelefonilt 15 501 (E–R kl 9–17) või uuri www.tootukassa.ee

Tallinnaülikooli avalikeloengutesari Studia Generalia ootab ka sel hooajal kuulajaid.

Kaks korda kuus tutvustavad laiemale huviliste ringile oma uurimisteemasid eri teadusvaldkondade professorid ja tipp-teadlased. Igal inimesel, kes ülikooli uksest sisse astub, on võimalik autoriteetsete mõtlejate eestvedamisel ühiskonda puudutavatel aktuaalsetel teemadel kaasa rääkida, lubab ülikool. Loengutes osalemine on tasuta. Juba toimunud loenguid on võimalik vaadata TLÜ virtuaalses ülikoolis aadressil <http://tlu.toru.ee>. **ÕT**

• Vaata loengukava: www.tlu.ee
Küsi: tel 640 9450 või studia@tlu.ee

Foto: Tallinna rahvaülikool

Paberikursus rahvaülikoolis

Tallinna rahvaülikool tähistab 50. sünnipäeva

Väärika vanuseni jõudnud rahvaülikool pakub sel sügisel huvilistele välja pea 80 kursust, neist 71 alustab septembris-oktoobris.

See, mida ühel või teisel hooajal õppida saab, sõltub suuresti õpihuvilistest täiskasvanutest endast, ütleb Tallinna rahvaülikooli direktor Liivi Soova. Rahvaülikooli eestvedajate ülesanne on leida tunnustatud lektorid-juhendajad, sest kvaliteet on see – edastatavate teadmiste, õppematerjali, lektorite, töökorralduse – milles kool järeleandmisi ei tee.

Kursusi on nõu seinast-seina, õppida saab võõrkeeli, rahvakultuuri, käsitööd, enesejuhtimist, avalikku esinemist, aga võib tulla ka näiteks maalima või joonistama, uurida feng-shui põhitõdesid, valmistada ehteid, kududa kangast jne. Nõutuimad kursused juba mitu aastat on

joonistamine (sügisene nimekirja sai juba maikuus täis), veinikoolitus, suguvõsa uurimine ja fotograafia. "Rahvaülikoolist on saanud paljude jaoks elustiil," räägib Liivi Soova. "Tullakse veel ja veel ning käiakse koos klubivormis ka siis, kui kursus juba läbi."

Tallinna rahvaülikool on selgelt orienteerunud täiskasvanud õppurile, mis ei tähenda, et teema vastu sügavalt huvi tundvad koolinoored ukse taha jäetaks. Rahvaülikoolil on täita koos vabaharidusliiduga tähtis missioon – tuua õppimise juurde üha rohkem inimesi. Nii osaletakse ka täiskasvanutele mõeldud tasuta koolituse programmis, pakkudes sel sügisel vene keele kursusi. **Agne Narusk**

• **Vaata kursuste nimekirja:**

www.kultuur.ee

või küsi telefonil: 630 6508

TÕN tuleb ka sel aastal

2. oktoobril algab tänavune täiskasvanud õppija nädal, järjekorras 12. TÕN kannab deviisi „Innovatsioon ja loovus“.

Täiskasvanud õppija nädala fookuses on elukestev õppimine ja enesetäiendamine: peetakse vabariiklikku täiskasvanuhariduse foorumit; korraldatakse konverentse, seminare ja teabepäevi maakondades; lisaks toimuvad üle Eesti koolitusasutuste lahtiste uste päevad, töötoad, loengud, näitused, vestlusringid, kohviõhtud jm. Ettevõtmised on osalejatele tasuta.

Avaürituse, mis seekord toimub 2. oktoobril Põltsamaal, kõrgpunktiks on aasta silmapaistvate tegijate tunnustamine. Antakse välja aasta õppija, aasta koolitaja, koolitus-sõbralikuma organisatsiooni ja omavalitsuse tiitlid. "TÕN ei ole enam pelgalt ühekordne kampaaniaüritus, vaid aastaringne täiskasvanuhariduse valdkonna kokkuvõtete tegemine, sihtide seadmine ja koostöö arendamine organisatsioonide ning üksikisikutega," ütles ETKA Andras projektijuht Sirje Plaks.

Täiskasvanud õppija nädal on rahvusvaheline ettevõtmine, mida korraldatakse ligi poolesajal riigis üle maailma. **Agne Narusk**

• **Uuri nominentide nimekirja lk 9**

• **Vaata TÕN-i ürituste kava ning õpibussi teekonda ajakirja sisekaantelt**

• **Jälgi infot ETK A Andras kodulehelt www.andras.ee**

• **Küsi infot andras@andras.ee või tel 621 1671**

Eestlased tahavad õppida

Mai algusest juuli lõpuni osales elukestvas õppes rohkem eestlasi kui mullu samal ajal.

Majanduslangusele vaatamata pole eestlased eneseharimist pooleli jätanud. Statistikaameti andmed näitavad, et selle aasta II kvartalis osales elukestvas õppes 10,9 protsenti täiskasvanutest, mullu samal ajal oli see näitaja 10,1 protsenti. Andmeid eelmise aastaga võrreldes on näha, et rohkem on hakatud osalema tööalasel koolitusel ja tasemeõppes, veidi on vähenenud huvikursustel osalemine, võttis näitajad kokku teadus- ja haridusministeerium oma igakuises infokirjas. **ÕT**

• **Uuri tasuta õppimise võimalusi:**

- **vabahariduslikes koolituskeskustes www.vabaharidus.ee**

Tel: 677 6299 või 677 6297

- **kutsekoolides**

www.hm.ee/tasutakursused

Tel: 735 0242 või 735 0243

Kultuuriakadeemia aitab käsitööga tööle

Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia tegi algust huvitava ettevõtmisega: töötuid käsitöökajaid valmistatakse ette väikeettevõtluseks.

Europrojekt „Käsitööga tööle 2“ alustas kuues Eesti piirkonnas (keskusteks Kärkla, Pärnu, Rakvere, Tartu, Viljandi, Võru). Töötute kõrval võivad osaleda ka väikelapsega kodus olevad vanemad, kes on lapsehooliduspuhkusel olnud üle 1,5 aasta.

Koolitajad annavad uusi teadmisi kohalikust käsitööst ja pakuvad võimalust täiendada oma tootearendusalaseid oskusi. Kogu ettevõtmise eesmärk on aidata ette valmistada potentsiaalseid kohalikke väikeettevõtjaid. **ÕT**

• **Vajalikud telefoninumbri aadressilt:**

www.kultuur.edu.ee/602905

Hillar Metsa joonistus

Urve Tiidus: üks inimene teisele

Teleekraanil eestlastele nii omaseks saanud Urve Tiidus juhib ühe merega ümbritsetud maakonna kõige suuremat linna – Kuressaaret.

Kuressaare linnapeal on ette näidata soliidne nimekiri koolidest ja koolitustest, kus ta aja jooksul tarkust on kogunud. Tema aga peab kõige väärtuslikumaks töö käigus kolleegidelt saadud teadmisi ja abi. „Kõige rohkem olen ma õppinud teistelt inimestelt,” ütleb Urve Tiidus.

Kristiina Viiron

„Praegune põlvkond ehitab oma eluloo- kirjelduse ehk CV väga teadlikult üles – võtab selle, selle ja selle koolituse, sest teab, et need müüvad,” räägib Urve oma linnapea kabinetis. „Minul pole nii olnud, töö ja õppimine on käinud kogu aeg käsi- käes.”

Tõsi, esimesel töökohal pärast Tartu ülikooli inglise keele filoloogia lõpetamist nõuti keelealast oskust küll. See oli ETV „Telekooli” saate režissööri assisten- di ametikoht, teletöö ise aga oli täiesti tundmatu valdkond. Urve ülesandeks oli

inglise keelt õpetava saate stsenaariumi kirjutamine – iga samm ja sõna pidid ole- ma täpselt üles tähendatud. Selgeks tuli õppida ka režissööri assistendi amet, nii kulusid marjaks ära keskkoolis helitehni- ka tunnis saadud teadmised. Kõik muu,

“

„Kohas, kuhu koguneb teadmishimulisi inimesi, tekib tavaliselt ka põnevaid arutelusid.”

mida telesaate tegemiseks on vaja, tuli selgeks saada töö käigus.

„Need, kes tahavad õppida, saavad alati õppida,” on Urve oma kogemuste- le toetudes veendunud. Meediatöö – ta on teinud nii laste- kui ka noorte- ja ter- visesaateid, tõlkinud seriaali, olnud nii ETV kui ka Kanal 2 uudisteankur – ongi igapäevane õppimine. Juba ajakirjaniku amet ise sunnib inimest teadma asjust, millest uudised ja lood sünnivad. „Mee- dias töötamise tõttu pole valdkonda, milles ma kaasa rääkida ei oskaks, iseasi on muidugi spetsialisti tasemel süvitsi minek,” märgib ta. „Mulle meeldib paljude

on parim õpetaja

Fotod: Albert Truuväärt/Linnaleht, Kristiina Viiron, Eesti Rahvusringhäälingu arhiiv

Aasta 1994. Urve Tiidus teadustab ETV ekraanil Eurovisioonis toimuvat.

teemadega kursis olla, uudishimugeen on mul vist hästi arenenud. Õeldakse, et uudishimu saab inimene geenidega kaasa."

Ideed ja inimesed

Uudishimul ja huvil on tõepoolest elus väga oluline roll – inimesel, kel need olemas, jagub soovi näha, saada teada ja teha üha uusi ja seni kogemata asju. Nii Urvega just ongi. „Inimese maailmapilt ei pea ju sugugi varases nooruses välja joo-

nistuma. Et nii on ja nii jääb alatiseks ning kui juba oled ühel töökohal ametisse asunud, jääd sinna pensionipõlveni." Urve teab, et uusi väljakutseid pakub elu igas vanuses inimesetele. Kui sul vaid endal on selleks soovi ja pealehakkamist.

Erinevad töökohad, olgu siis teles või linnavalitsuses, on lubanud Urve Tiidusel osaleda paljudel koolitustel, alates teltööalastest kuni juhtimiskoolitusteni. Ükski teadmine pole külgi mööda maha jooksunud, tõdeb ta. Lisaks erialateadmistele, mida koolitused pakuvad, avardab silmaringi suhtlus osalejatega. See on ka põhjus, miks Urve seda laadi enesetäiendamist oluliseks peab, ehkki ju ka internetist või käsiraamatutest saaks tihtipeale vajaliku info kätte. „Koolitustel on oma võlu – üks inimene teisele on parim õpetaja," kinnitab ta. Kohas, kuhu koguneb teadmishimulisi inimesi, tekib

Urve Tiidus

- Sündinud 6. juunil 1954. aastal Raplas.
- Lõpetanud Tartu ülikooli inglise keele filoloogiat; Tallinna 21. keskkooli.
- Õppinud juhtimis- ja strateegiakoolitustel Eesti koolitusfirmades; Euroopa Liiduga seonduvatel kursustel, sealhulgas töökefondide alast nõustamist; tervise edendamist meedias (tuberkuloos, aids, HI-viirus); erialastel koolitustel telesaadete juhtimise ja toimetamise teemadel ning režžikursustel.
- Alates 2005. aastast töötab Kuressaare linnapeana.
- Töötanud Kanal 2-s uudiste saatejuhi ja toimetajana; Kuressaare linnavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna juhatajana; uudisteprogrammis „Aktuaalne kaamera" saatejuhina ja toimetajana regionaalses stuudios; ETV-s toimetaja, autori ja saatejuhina tervisesaadetes. Ajal, mil lapsed olid väikesed, tõlkis vabakutselisena telesaadet ja -filme. Tööelu alustas ETV-s režžissööri assistendi ja keelesaadete autorina, hiljem toimetaja ja autorina haridus-, laste- ja noortesaadetes.
- Ülemaailmse linnade ja ühinenud omavalitsuste liidu (UCLG) nõukogu liige, üks Läänemere linnade liidu (UBC) asepresidentidest, Eesti linnade liidu (ELL) juhatuse liige, Lions klubi „Kuressaare Piret" president, Reformierakonna liige 1998. aastast.

tavaliselt ka põnevaid arutelusid, millest palju kasulikku kõrva taha panna. „Vahel kritiseeritakse, et konverentsid on mõtetud, aga ideed ju liiguvad seal, kus inimesed on koos," tõdeb Urve.

Tihtipeale saab põnevaid teadmisi üles noppida argiolukordades ja mõista: näe, sellest polnud ma varem kuulnudki. „Otsin turult mustikaid ja küsisin neid müünud naiselt, kas ta veel plaanib metsa marjule minna," räägib Urve. „Naine vastas, et ei tea, kehv on korjata, sest pimelinnud on nii kallal." Pimelinnud? „Ma polnud iial sellist sõna kuulnud, selgus aga, et ta mõtles mingit sorti parme!"

Linn ja meeskonnamäng

Linnapea amet nõuab inimestega suhtlemist ja pakub iga päev midagi uut. Palju on õppida linnakodanikelt, kes linnapeaga kokku saada ja kõnelda soovivad. ➔

“

Uudishimugeeniga Urve: inimesel, kel see olemas, jagub soovi näha, teada saada, teha ja kogeda.

Linnapea kolleegidega tööasju arutamas: (vasakult) personalijuht Liana Kaasik, Urve Tiidus ja linnapea abi Anu Teppan.

Iga selline kohtumine õpetab midagi, ka niisugune, mis oma olemuselt positiivne ei ole. „Mõni inimene kurdab oma lähedaste üle, mõni õpetab mind ja mina siis kuulan,” kirjeldab Urve. „Olen mõistnud, et ei saa ehitada barjääri inimeste ja enda vahele, et minul on õigus ja teistel mitte.”

Inimestega suhtlemise kunsti saladusi on ta järjepidevalt uurinud – see on valdkond, kus õppimist jagub alati. Pealegi läheb neid teadmisi igapäevases elu tõesti ka tarvis. „Kui oled poliitikas, siis tuleb ikka ette olukordi, kus sind rünnatakse või riivatakse isiklikult ning need olukorrad tuleb lahendada,” täpsustab Urve. Elu on näidanud, et ründajale samas toonis vastamine ning särinal põlema minek tüli ei maanda. Niisamuti ei

“

„Linnavalitsuses töötab viisteist n-ö uue aja magistrit ja ma ei saa kuidagi arvata, et olen neist targem.”

saa juhina teistele oma seisukohti järgalt peale suruda.

„Linnapea amet on õpetanud mind väga heaks meeskonnamängijaks. Autoritaarne pole võimalik olla. Maja on tarku inimesi täis, linnavalitsuses töötab 15 nii-öelda uue aja magistrit ja ma ei saa kuidagi arvata, et olen neist targem,” räägib ta. „Linnapea peab olema heatahtlik inimene ja oma elanikest lugu pidama. Muidugi tuleb ette igasuguseid olukordi, sest kui linnas on 15 100 inimest, siis on ka 15 100 huvi. Sel juhul saavad enamuse huvid eelise ning tuleb kompromisse teha – ka seda tuleb eluaeg õppida.”

Neli aastat Kuressaare linnapeana on Saaremaa sügavale Urve südamesse naelutanud. Mida imet siis, et ta taas kandideerida otsustas.

Nominendid 2009

Fotos: ETKA Andras

Täiskasvanud õppija nädala (TÕN) avaürituse kõrgpunktiks on aasta silmapaistvate tegijate tunnustamine. Traditsiooniliselt antakse välja aasta õppija, aasta koolitaja, koolitussõbralikuma organisatsiooni ning koolitussõbralikuma omavalitsuse tiitel.

Kokku on seekord esitatud tunnustamiseks 164 kandidaati üle Eesti.

TÕN-i avaüritus toimub 2. oktoobril Põltsamaal.

Aasta õppija

Sirje Kautsaar, Harmi põhikooli direktor, Harjumaa

Marju Lippur, Eesti töötukassa infospetsialist, Hiiumaa

Natalja Kornõšova, Jõhvi keskraamatukogu internetikonsultant, Ida-Virumaa

Aive Tamm, Jõgevamaa koostöökoja tegevjuht, Jõgevamaa

Kaja Vessart, Järvamaa kutsehariduskeskuse kutseõpetaja, Järvamaa

Astrid Sumberg, Metsküla algkooli klassiõpetaja, Läänemaa

Eve Sisa, FIE Eve Sisa ateljee juht, Lääne-Virumaa

Ella Pöder, Kanepi gümnaasiumi õpetaja, Põlvamaa

Marge Iilane, OÜ Idegran Invest juhataja, Pärnumaa

Piret Lindmaa, Järvakandi lasteaia Pesamuna juhataja asetäitja, Raplamaa

Tiia Leppik, Kuressaare eralasteaia juhataja, Saaremaa

Tiia Peetsu, Maaelunõu OÜ juhatuse esinaine, Tartumaa

Karin Järv, Pühajärve põhikooli õpetaja, Valgamaa

Raul Järve, Sveba-Dahlen OÜ tootmistehnik, Viljandimaa

Aili Valb, Luutsniku raamatukogu juhataja, Võrumaa

Aadu Jõgiaas, vabakutseline ajakirjanik, Tallinn

Aasta koolitaja

Janno Seeder, Seeder Konsultatsioonid OÜ juhataja, Harjumaa

Helgi Põllo, Hiiumaa muuseumi peavarahoidja, Hiiumaa

Natalja Metelitsa, SA Narva Haigla juhtiv

Aasta õppija 2008 Ingrid Savi

Aasta õppija 2006 Luule Metsla

Aasta õppija 2007 Helen Tikka (paremal)

Aasta õppija 2004 Urve Merendi

nakkustõrjeõde, Ida-Virumaa

Helgi Koho, Jõgeva täiskasvanute keskkooli õpetaja, Jõgevamaa

Andres Muru, Järvamaa kutsehariduskeskuse kutseõpetaja, Järvamaa

Harri Sinimeri, Haapsalu kutsehariduskeskuse kutseõpetaja, Läänemaa

Liivi Heinla, avatud meele instituudi koolitaja, Lääne-Virumaa

Terje Paes, OÜ Tercare juhataja, Põlvamaa

Heli Sakk-Hännikäinen, Pärnumaa kutsehariduskeskuse kutseõpetaja, Pärnumaa

Helgi Sussi, Valtu seltsimaja juhataja, Raplamaa

Tiit Tilk, FIE, arvutiõpetaja, Saaremaa

Maret Prits, Eesti maaülikooli lektor, Tartumaa

Iina Kalbri, Valgamaa kutseõppekeskuse juhtivõpetaja, Valgamaa

Enn Onni, Viljandi vaba waldorfkooli ja -lasteaia õpetaja, Viljandimaa

Geenart Nagel, Vastseliina gümnaasiumi õpetaja, Võrumaa

Ene Lukka-Jegikjan, Eesti rahvusliku folkloorinõukogu arendus- ja koolitusjuht, Tallinn

Aasta koolitussõbralikum organisatsioon

Rae kultuurikeskus, Harjumaa

Jõhvi vallavalitsus, Ida-Virumaa

Jõgevamaa puuetega inimeste koda, Jõgevamaa

Eesti piimandusmuuseum, Järvamaa

Kadrina keskkool, Lääne-Virumaa

Räpina aianduskool, Põlvamaa

AS Wendre, Pärnumaa

Saaremaa Lihatööstus OÜ, Saaremaa

MTÜ Eesti Pottsepad, Tartumaa

Pühajärve põhikool, Valgamaa

Pintmann Grupp OÜ, Võrumaa

Tallinna sotsiaaltöö keskus, Tallinn

Aasta koolitussõbralikum omavalitsus

Saue linn, Harjumaa

Jõgeva vald, Jõgevamaa

Järvakandi vald, Raplamaa

Kuressaare linn, Saaremaa

Sangaste vald, Valgamaa

Tarvastu vald, Viljandimaa

Haanja vald, Võrumaa

Kristiine linnaosa, Tallinn

Allikas: ETKA Andras

Omavalitsuste võimuses on inin

Foto: erakogu

Koolitused ja nõustamine, töötute klubi või abikassa – omavalitsuse tugi oma elanikele võib olla nii moraalne kui ka materiaalne, kaudne või otsene – abi on muutuste keerises kõigest. Kokkukogutud lood on omamoodi näited sellest, kas ja kuidas saab linnvald-küla oma inimesi aidata.

Kristiina Viiron, Signe Kalberg

1. Kagueestlased nõustavad omakandi töötuid

Kagu-Eestis on omavalitsused juba aastaid töötuid toetanud ja toetamas, rahastades mitut projekti. Nii on selle kandi töötud saanud – ja saavad ka praegu – MTÜ Partnerlus kaudu mitmekülgset nõu ja abi, et töötustaatus ometi kord lõppeks.

Kui aasta-paari tagused projektid olid suunatud pikaajalistele töötutele, siis uus, sellest sügisest käivitunud „E-töö tugiteenustega töötust tööandjaks” teeb panuse nn uutele töötutele, kes saavad hakkama arvutiga ja kel on võimalik kasutada internetti. Neile pakutakse võimalust saada tuge ja teadmisi, et ise ettevõtlusega alustada. Projekti rahastavad EL-i fondide kõrval ka Võrumaa, Valgamaa ja Põlvamaa omavalitsuste liidud.

Projekti juhi Astrid Oru sõnul on töötute tarvis püsti pandud internetipõhine nõustamiskeskond www.tugi.ee, samuti luuakse Võru-, Valga- ja Põlvamaal kuus 20-liikmelist koolitusgruppi. Kolm neist alustasid õppetööd septembris, kolm teevad algust jaanuaris. „Üks koolitussükkel kestab kuus kuud, selle aja jooksul läbivad osalejad 30-tunnise motivatsioonikoolituse, ettevõtluse teooria algkursuse, arendavad välja oma äriidee ja jõuavad oma äriplaani valmimiseni,” selgitab Astrid Org. „Kogu selle aja toetavad ja nõustavad neid kogemustega mentorid, kes ühtlasi viivad läbi vaheseinare, tulevaste ettevõtjate toetusklubisid ning õppereisi.” Suure osa koolitusmahust võtab enda alla iseseisev töö, selleks on interneti põhised koolitusmaterjalid.

Astrid Org

“Astrid Org: „Võidumees on see, kes hindab oma uut olukorda, selle miinuseid ja plusse ning vastavalt sellele muudab oma eluviisi.”

„Toetame inimesi, kes on töökaotuse tõttu sattunud enda jaoks uude olukorda ning kellel on raske sellega hakkama saada,” täpsustab Org erinevust eelmistest ettevõtmistest, mis olid suunatud inimestele, kes tihtipeale töö puudumises enda jaoks probleemi ei näinudki.

Vahel on vaja tekkinud olukorrast, probleemidest, oma tegevuse kavandamisest jms erapooletu kõrvalseisjaga nõu pidada. „Töötutele, töötotsijatele, töötavatele täiskasvanutele, noortele, õpilastele, eriala-, täiendus- ja ümberõppe soovijatele, alustavatele ettevõtjatele, lastega kodus olevatele emadele ja nii edasi,” loetleb Org sihtgrupe, kellele Partnerluse eestvedajad tööturu valdkonnaga seotud nõustamist pakuvad. „Arvan, et oma nõustajate meeskonnaga suudame tuge pakkuda nii neile, kes tahavad oma mure veebikeskkonnas lihtsalt lahti kirjutada, kui ka neile, kel on tekkinud uut tööd otsides konkreetseid küsimusi,” ütleb ta. „See, kes otsib lahendust, on juba midagi teinud. See, kes oskab küsida, on vastusele lähedal. Võidumees on see, kes hindab oma uut olukorda, selle miinuseid ja plusse ning vastavalt sellele muudab oma eluviisi. Probleemid on inimestel, kes ootavad, et elu oleks jälle nii,

Tegusad naised Haapsalust: (vasakult) Sirje Almers,

nagu enne. Või et lahendus peaks tulema kusagilt väljastpoolt.”

2. Tegusad töötud tegid oma klubi

Tööpoolest, lahendus ei saa tulla väljastpoolt, tõesid ka Haapsalu töötuks jäänud naised suvel ning löid oma mittetulundusühingu „Tegusate töötute klubi”. Linnavalitsus toetab tasuta ruumidega Haapsalu sotsiaalmajas, kus klubiliikmed nõu pidamas käivad.

MTÜ juhatuse liikme Malle Rebase sõnul ei näe kooskäimised sugugi välja padjajärgse klubi laadsete istumistena. Koos püütakse leida konkreetseid abinõusid, kuidas endale taas rakendust leida. Veelgi enam: ühiste arutelude tulemusena on isegi plaanis oma osaühingut looma hakata. „Ühel on idee, aga teostada ei oska. Teisel on äriajamise vaistu ja ka vastavad teadmised, kuid ideed pole. Kolmas on aga väga hea müügimees,” kirjeldab Rebane seda, mis klubisse koondudes on selgunud. Nende eelduste olemasolu ongi viinud naised mõiteni hakata iseenda tööandjaks.

Rebane märgib, et paljude klubiliikmetega jaoks, kellest enamik on töötuks jäänud lähiminekis, sai kooskäimistest toetatav päästerõngas – teistelt saab tuge ja kaasa

inimeste heaks teha nii mõndagi

Foto: Arvo Tarmula / Lääne Elu

Foto: Signe Kalberg

Evi Mikhelson, Kaja Rootare, Malle Rebane.

“

Varem tegeldi nendega, keda töötus tihtipeale ei kurvastanudki. Nüüd vajavad abi nn uued töötud, kes elavad juhtunud väga raskelt üle.

mõeldes end asjalikuna tunda. „Kui inimene on saanud tööd otsides palju äraütlevaid vastuseid, on masendus ja süvenev kõlbmatuse tunne kerged tulema,” nendib Rebane. Naine ise leidis uue töö augustis, sellele eelnes aga rohkem kui poole aasta pikkune töötuseaeg. Kuid ühingu töö vedamist jätkab ta sellegi poolest.

Koos Läänemaa arenduskeskusega on MTÜ esitanud taotluse Euroopa Sotsiaalfondile ja Läänemaa omavalitsustele toetuse saamiseks, et hakata töötuid nõustama ja toetama valdades kohapeal. Kas see ka õnnestub, selgub novembris, seni aga jätkavad tegusad töötud klubitegevust.

3. Maavanem pani püsti töötute abikassa

Läänemaa töötute abistamisele on mõel-

nud ka Läänemaa maavanem Neeme Suur, kes koos seitsme lääne-eestlasega asutas juulis MTÜ Läänemaa abikassa, et toetada töötuks jäänud inimesi ja nende perekondi. Toetusraha kogub MTÜ oma liikmetelt – summa suurus on kindlaks määramata ning MTÜ-ga võib liituda igaüks, kes tunneb, et tahab sissetuleku kaotanuid abistada. „Tugi ei pea olema vaid rahaline, mõne inimese eest saaksime näiteks koolituse ära maksta,” tõdeb ühingu üks liikmetest Merike Nuudi. Ta lisab, et paraku on annetuste tegemine ja MTÜ-ga liitumine olnud seni üpris tagasihoidlik.

Esimesed toetused on plaanis välja maksta oktoobris-novembris ning infot, kellele abi ära kulub, loodavad abikassa liikmed saada omavalituste sotsiaaltöötajatelt.

“

Selle kiuste, et annetajaid on olnud vähevõitu, tahab Läänemaa abikassa esimesed toetused varsti välja maksta.

Väikeses vallas on kergem inimeseni jõuda

Raplamaa väikeses, vaid 700 elanikuga Käru valla sotsiaalnõunik Tõnis Vaik kõnnib alevi vahel või küldes ringi ning astub inimestele ligi. Käru suguses vallas on sotsiaaltöötajal töötä jäänud inimestest alati ülevaade olemas. Seega teab ta üsna hästi, millises olukorras on need pered. Sedagi, millist tööd pereliikmed teha oskavad. Kui vallamajja jõuab teave vabade töökohtadest oma vallas või naabruses, hoolitsetakse selle eest, et info ka töövajajani jõuaks.

Käru vallavanem Elari Hiis (pildil) on kogunud, et ega töötä jäänud naljalt tunnista, et ta abi vajab. „Mõnes mõttes on see isegi hea, et kohe vallamajja abi otsima ei tulda, vaid püütakse kõigepealt ise hakkama saada – õpitud abitus on kiire külge haakuma,” täheldab ta. „Kuid kõigepealt on inimestele vaja tagasi anda eneseusk ja näidata suund kätte. Vahel sellest piisab.”

Vald püüab töötutele rakendust leida heakorratööl kaasalöömise võimalust pakudes. Makstakse selle eest 30 krooni tunnist.

Kummaline, et töötukassast pole valla juhil või sotsiaalnõunikul võimalik saada nimekirja valla ametlikest töötutest, viitab vallavanem seigale, mis töö inimestega kohapeal keerulisemaks muudab. Nii võib suure valla ametnik vaid teada töötute arvu, aga kes need kõik on, see on tema jaoks saladus.

Kurb on aga vallajuhi meelest see, et kunagi isegi põhikooli lõpetamata jätunud noormehed, kes leidsid end olevat spetsialistid Soomes küprokit paigaldama, tulevad nüüd töötuna koju tagasi. „Räägitakse, et õppige ümber, aga kelleks. Minu meelest pole praegu õige soovitada, et hakake ettevõtjaks. On ju arvestatud, et praegustest töötutest vaid 5–8 protsenti suudab olla ettevõtja,” sõnab Hiis.

Signe Kalberg

Mees, kes tõestas, et allakäigutrepist on

Foto: Aldo Luud

„Oli lõpetanud kooli, abiellus, lapsed sai,” laulab Malin Astrid Lindgreni „Väikese Tjorveni” raamatus. Nii elukäik tavaliselt läheb jah. Kuid mitte alati. Tartu mehel Üllar Kütil (33) on kõik kulgenud sootuks vastupidi.

Kristiina Viiron

Õpingud ülikoolis on Üllar Kütil praegu pooleli, gümnaasiumi lõpetas mees alles 31-aastaselt, olles enne seda ammugi saanud perepeaks, isaks ning pidanud hunt Kriimsilma kombel mitut ametit. Omajagu rumalaid tegusid mahub tema eluteele ka.

Küllap uskusid 20 aastat tagasi mitmedki Lähte keskkooli õpetajad, et sellest poisist küll head nahka ei tule. Ning ilmselt mõistatasid nad samal ajal, mis küll on juhtunud Üllariga, selle sportliku, musikaalse ja lugemist armastava poisi, kes 8. klassis ühtäkki enam sugugi õppida ei tahtnud. Koolitöö ei edenenud kohe üldse ja nii jäeti poiss klassi kordama, kuid asjata.

„Aasta proovisin veel, aga tundus, et kool pole minu jaoks,” otsustas Üllar Lähte kooliga lõpparve teha. Ühel päeval võttiski ta oma dokumendid koolist välja – aidaa! „Mu sõbrad ei pidanud kooli tähtsaks ja sõprade mõju on selles vanuses teadagi kõige tähtsam,” meenutab Üllar nüüd asjaolusid, mis teda koolist eemale kiskusid. „Üks põhjus oli kindlasti ka see, et mu vanemad lahutasid.”

Päästja Saadjärve

Kui igahommikust koolimineku kohustust enam polnud, tuli ju ometi millegagi tegelda ja paraku polnud need teod sugugi sellised, millest Üllar heal meelel kõnelema kipub. Aga ei salga ka, sest kambavaimus tehtud tegudele – näppamistele, politseist põgenemisele – järgnes tingimisi karistus, mis kõuriku kiiresti kainestas. Õnneks pole nooreea patud Üllari edasise tegemise takistanud.

„Tähtis pole see, mis sa oled teinud, vaid see, mis mees sa oled praegu,” tõdeb ta. Ja õige ka, sest vaatamata toonasele ko-

Üllar Kütt usub, et „motohaigus” päästis ta edasiste lolluste tegemisest.

mistamisele on Üllari elu ikka ülesmäge läinud. Kuigi mees lõi Lähte kooli ukse enda järel tagantkätt kinni, otsustas ta samal sügisel jätkata õppimist oma kodukohas Saadjärve ametikoolis. Mis sest, et polnud põhiharidust. Talupidamise eri-

alale sissesaamiseks seda ei nõutudki ja nii sai Üllarist 17-aastaselt valmis talupidaja, ehkki ilma taluta.

Üllar märgib, et Lähte koolis tekkinud trots hajus Saadjärvel kiiresti. Kuna kool pakkus võimalusi igasuguste huvialadega tegelemiseks, ei olnud põhjust enam ka sõpradega rumalusi teha. Üllar on Saadjärve kooli ajaloos ainus, kes sealt mootorrattaloo sai.

Üldse on nüüdseks tegevuse lõpetanud Saadjärve kool mänginud mehe elus tähtsat rolli. Koolist sai pärast talupidajate kursuse lõpetamist ka Üllari esimene töökoht, kus ta majandusmehena vahetas lambipirne, sõitis traktoriga ja tegi muid vajalikke töid. Saadjärve koolis tutvus ta

“

Ja ei mingit „kaugnokkimist” kolm päeva kuus – 33-aastane Üllar on statsionaarne tudeng.

võimalik ka üles ronida

“

Kõik tuleb omal ajal või veidi hiljem. Aga tuleb, kui vaid endal on selleks soovi ja tahet.

ka oma praeguse naise Anneliga, üsna pea sündis poeg Siim. Seega ei sugugi sarnane laulule: „Oli lõpetanud kooli, abiellus, lapsed sai...”

Kooli? Ah, pole vaja

Nii sai Üllarist küll 18-aastaselt perepea ja isa, ent kaheksas klass oli ikka veel pooleli ning esialgu polnud plaanis ka edasi õppida. Pere tahtis toitmist ja nii koondus mehe tähelepanu pigem töötegemisele: pärast Saadjärve majandusmehe kohta tuli Akuparadiisi firmas rehvimonteerija koht, hiljem sealsamas müügitöö. „Siis ma veel arvasin, et haridust pole mulle vaja, saan ju imagi hakkama,” muigab Üllar.

Pööre saabus umbes kuus aastat tagasi, kui ta uude firmasse tööle suundununa Tallinna tehnikaülikooli gaasiseadmete algväljaõppele ja sealt edasi Leetu praktikale saadeti. „Siis tekkiski mõte, et võiks oma poolelijäänud õpinguid jätkata,” mäletab ta, kuidas „kröks” ära käis. Mõeldud, tehtud ja nii saigi Tartu täiskasvanute gümnaasium Üllar Küti nime „kaheksandike” sekka kirja panna. Klassikaaslaste kõrval näis Üllar ikka paras onu – 28-aastane, enamikust kümme aastat vanem. „Plikad algul itsitasid küll,” muigab mees. Itsitasid ja kadusid koolist nelja tuule poole, onu Üllar aga lõpetas koos paari teise klassikaaslasega pooleteise aasta pärast põhikooli. „Pooleli jätjaid oli ikka väga palju,” tõdeb ta. „Sügisel polnud klassis kohta, kuhu istuda, aga kevadel vali endale koht, kuhu vaid tahad.”

Ei saa enam pidama

Põhikool läbi, hoog sees ja nii ei kahelnud mees enam hetkegi, et jätkab ka gümnaasiumis. Üllar tunnistab, et kooli tagasimineki oli päris raske. Tegi matemaatikaõpiku lahti ja vaatas: mis see veel siin on?! Õppimine nõudis omajagu tahtejõudu. Esiteks tuli koolipinki istuda igal õhtul pärast tööd

kokku neljaks ja pooleks tunniks ning kodused tööd tuli teha enamjaolt uneajast. Teised kohustused – sedaaegu oli Üllar juba teinud oma elektroonikaseadmeid remontiva firma – veel peale selle. Kuigi raskematel hetkedel kippusid ka käega-löömise mõtted pähe, ei jätnud ta jooni ning 2007. aastal istuski mees koos teiste õnnelike lõpetajatega rõõmsalt lõpuaktusel. Seda suuresti tänu perele, kes isa õppimisi ja õhtusi kodust äraolemisi igati toetas.

Kord juba vedama saanud, ei paista Üllari innukas õppimisesoov enam kuidagi rauguvat. Gümnaasiumi lõpueksamidki tegi mees juba kindla teadmise, et jätkab Tartu ülikoolis arheoloogiaõpingutega. „Ajalugu lihtsalt huvitab mind,” põhjendab ta oma valikut. Ja ei mingit „kaugnokki-

mist” kolm päeva kuus – Üllar on statsionaarne tudeng. Hoolimata sellest, et tal on kaks last, igapäevane töö ning hoid pealegi. Harrastusi on mehel omajagu – kitarimäng ansambli Naabri Valve ning mootorrattad. „Motovärk on haigus,” muheleb ta. See haigus tabas teda poisikesena ja kestab siiani.

Üllar ise usub, et huvialad ja eelkõige motikad teda noorukieas edasiste lolluste tegemisest ilmselt päästsidki. On ju märksa kõitvam nokitseda ja putitada motika kallal, kui tolknedä tänaval.

„Elu on keerdkäike täis,” tõdeb Üllar. Ometi ei tähenda see, et pärast õigelt rajalt kõrvalekaldumist tee ees püsti seisaks. Sugugi mitte – kõik tuleb omal ajal... või veidi hiljem, aga tuleb, kui vaid endal on selleks soovi ja tahet. Üllaril on.

Vanus õppimiseks piiranguid ei sea

Seadus ei loo täiskasvanule ühtki piirangut, mis võiks takistada edasiõppimist või eriala omandamist.

•• Kui pooleli on jäänud põhikool või gümnaasium, saab kooli lõpetada täiskasvanute gümnaasiumis. Enamikus nn õhtukoolides saab õppimist alustada 8. või 9. klassist. Kuid inimesel on õigus asuda õppima just talle vajalikust klassist alates ja nii saavad edasi õppida ka need, kelle koolitee on katkenud varem.

•• Samuti saab igas vanuses asuda eriala omandama. Nii kutse- kui ka kõrgkoolide päevaõppesse kandideerib ükskõik millises vanuses täiskasvanu teiste kandidaatidega võrdsetel alustel. Seega võib 30-40-50 jne aasta vanune inimene õppima asuda, kui tal on kooli vastuvõtutingimused täidetud. Spetsiaalselt täiskasvanud õppijatele on loodud ka osakoormusega õppegrupid, kus käiakse koos paar korda kuus nädalavahetustel ja nii on võimalik õppida töö kõrvalt.

•• Vanusest lähtuvaid piiranguid õppima asumisel pole. Aga kui õppe väljund on erialal töötamine, siis mõne töö puhul võib olla vastuvõtutingimustes sellega arvestatud. See tähendab, et sisseastumisel võidakse nõuda arstiltõendit, kehaliste katsete sooritamist jms, millega selgitatakse välja sobivus

vastavale erialale. Needki nõuded kehivad nii noorele kui ka vanemaealisele ühtmoodi.

•• Keskkariduse baasil eriala omandamise soovi pole vaja kõrvale heita ka siis, kui kooli sissesaamine käib riigieksamite tulemuste alusel, ent keskkool on lõpetatud ammugi enne 1997. aastat (sellest aastast alates peavad kõik gümnaasiumilõpetajad riigieksameid tegema). Enne 1997. aastat keskkariduse saanutelt ei saa riigieksamite tegemist nõuda.

Keskkaridust tõendab:

1) keskkooli lõputunnistus; 2) gümnaasiumi lõputunnistus; 3) lõputunnistus põhihariduse baasil kutsekeskkariduse omandamise kohta; 4) lõputunnistus keskkariduse baasil kutsekeskkariduse omandamise kohta; 5) lõputunnistus kutse- ja keskkariduse omandamise kohta; 6) lõputunnistus või diplom põhiharidusel põhineva keskerihariduse omandamise kohta.

Allikad: haridus- ja teadusministeeriumi kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonna peaekspert Evelin Tiitsaar ja peaekspert Rita Siilivask

Vaata ka hariduspuud lk 14 ja:

www.hm.ee/index.php?046408

On hea, kui tööd tehes on koolitarkus tagataskus

Foto: erakogu

Kaire Soomets oli seni teinud tööd, ilma et oleks eriala eelnevalt õpinud. Siis aga tuli võimalus enne õppida ja pärast seda õpitud ametis töötada. See annab väga kindla ja hea tunde, teab ta nüüd.

Kristiina Viiron

„18-aastaselt poleks ma kindlasti noorsootööd õppima läinud, minu toleaeegsed maailmavallutuse plaanid selle erialaga ei seostunud,” muigab Kaire Soomets (34), kes lõpetas Tallinna pedagoogilise seminari möödunud kevadel. Ühtlasi vahetas ta politsei pressiesindaja ameti noorsootöö spetsialisti oma vastu. Kusjuures, viimasel kursusel, kui talle esimest korda noorsootöö spetsialisti ametikohta pakuti, oli Kaire täiesti veendunud, et seda tööd ta tegema küll ei hakka. „Ütlesin pakkumisele ei, sest mul oli töökoht, mis igati sobis ja suuremat tööalast vastutust ei tahtnud ma endale võtta,” meenutab ta.

Ent kuidas ja miks siis üldse noorsootööd õppida, kui polnud plaani sel alal leiba teenima hakata? „Olin jah siiani ilma erialase hariduseta hakkama saanud, mul oli olnud hea töö ajakirjanduses, aga alati oli kimbutamas sisetunne, mis ütles, et on piinlik, kui pole erialast haridust,” tõdeb Kaire. „Näiteks koolitustel, kus inimesed meenutasid ülikooliaega, hoidsin mina varju. Lükkasin õppimist muudkui edasi. Kord polnud piisavalt ettevõtlikkust, siis sündis laps, siis oli maa külmunud ja kärss kärnas.”

Vastakad tunded

Nii mööduski sügis sügise järel, ent ükski kool Kaire nime oma õpilaste hulka lisada ei saanud. Kuni ta umbes kaheksa aastat tagasi reporteriameti kaitseliidu noorteinstruktori oma vastu vahetas ja tundis, et selle töö tegemiseks kulusid eelnevad teadmised ära küll. „Kui teise lapsega koju jäin, otsustasin, et nüüd, kui laps on väike, lähen õppima. Et hea lapse kõrvalt koduseid töid teha,” mäletab ta toonast endale antud lubadust.

Kaire mõonab, et õpingute aegu valdasid teda väga eripalgelised meeleolud.

Kaire Soomets jättis reporterielu ning läks ja õppis noorsootöö spetsialistiks.

„Esimesel kursusel tundus mulle, et raiskan oma aega, sest tean seda kõike juba – olin ju mitu aastat noortega tegelenud. Ja mida aeg edasi, seda rohkem tundsin, et ei hakka seda tööd enam iialgi tegema, see tundus nii keeruline ja vastutusrikas,” räägib Kaire „Kuulates nende õpingukaaslaste lugusid, kes kooliajal noorsootöö erialal juba töötasid, tekkis aukartus – probleemid, millega nad kokku puutusid, olid väga keerulised ja sageli polnud neile lahendusigi. See hirmutas. Lisaks veel selle erialaga kaasnev kesine tasu ja tööaeg, mis kestis vaat et seitse päeva nädalas.”

Nii ei naasnudki Kaire lapsepuhkuselt tööle kaitseliitu, vaid hoopis uuesti ajakirjandusse. Kolmandal kursusel lükkas ta küll veendunult tagasi esimese kutse Kehtnasse noorsootööle minna, kuid kooli ja õppimise vajalikkuse suhtes oli meeleolu juba pöördunud. „Kui siis mind Kehtnas praktikal olles teist korda samasse tööle kutsuti, vastasin, et mine tea...”

Kolmandal korral Kaire enam ei kõhelnud, vaid pidas tulevase võimaliku tööandjaga maha tõsised läbirääkimised.

“Seda tuli ikka väga tihti ette, et Kaire ütles lastele „ära sega!” ja seltskondlikele ettevõtmistele „ma ei saa!”.

Tark mees taskus

Nüüd, mõne aja uues ametis olnuna tunneb ta, kui hea on teha tööd, mida oled eelnevalt koolis õppinud. See ongi ju õigupoolest esimene kord, mil ta käib mööda rada „enne kool, siis töö”. Kõik varasemad kogemused on nõudnud töö käigus enamjaolt iseõppimist. Nüüd aga: „Kui mul on vaja mingi asi lahendada, mõtlen koolis õpitule ja sahtlis on mul käepärast olemas kõik tähtsamad konspektid. Loomulikult vaatan lahendust otsides ka, mis ümberingi toimub, aga hea on toetuda koolitarkusele. Samuti suhtleme koolikaaslastega, jagame üksteisele praktilist laadi nõuandeid,” kirjeldab Kaire ja lisab, et pole kunagi väitnud, et erialase hariduseta inimene ei tule oma ametikohal toime: palju sõltub tahtmisest, kohusetundest ja pealehakkamisest.

Edasiõppimise mõtteid ta esialgu ei hau. „Tegelikult pole ma üldse selle poolt, et nii „suurest peast” eriala omandada,” tõdeb Kaire. „Täiskasvanud inimene ei peaks muretsema tunnikontrolliks õppimise pärast, samal ajal kui väike tütar tahab süüa ja suur poeg tahab omakorda emalt midagi.”

Kuid Kaire tõdeb, et pärast keskkooli poleks ta kindlasti praegust valikut teinud. „Seepärast ma ei teagi, millal õppima peaks. Noorelt teed juhuslikumat laadi, täiskasvanuna juba teadliku valiku,” muigab ta.

Erialasobivuse ja -vahetuse kohta saab lugeda www.rajaeidja.ee

**Allikad: SA Innove,
haridus- ja teadusministeerium**

Et täiskasvanuid õpetada, tuleb esmalt e

Miks on nii, et üks inimene sobib täisealisi õppureid õpetama, teine aga mitte? Kas koolitatud ja kutsega andragoogil on teiste klassi ees seisjatega võrreldes eeliseid? Milliseid nõudeid seab täisealiste õpetamine õpetajale?

Neil teemadel arutlesid Tallinna ülikooli kasvatusteaduste instituudi andragoogika osakonna juhataja ning andragoogide riikliku kutsekomisjoni esimees Larissa Jõgi, Keila kooli õppejuht ja täiskasvanute koolitaja Marika Ivandi, Tallinna täiskasvanute gümnaasiumi direktor Heiki Kiidli. **Vestlusringi juhtis Agne Narusk.**

•• Õpetaja versus andragoog?

Heiki Kiidli: Ega tegelikult laste ja täiskasvanute õpetajaid vastandada ei saagi. Ning mõlemal puhul ei saa keegi end ise tituleerida heaks, heaks hakkavad pidama just teised, eelkõige õppurid ning nendega seotud inimesed.

Larissa Jõgi: Ei vastandaks neid tööpoolest. Pigem vastandaks n-õ õppematerjali ettekandjat, slaidide esitlejat ja esinejat, lektorit professionaalse koolitajaga.

Marika Ivandi: Võibolla ehk täiskasvanute õpetamine tähendab osapoolte vahel võrdsemat suhet, mõlemad – õpetaja ning õpilased – täiendavad üksteist. Täiskasvanute koolitusi rikastavad lisaks koolitaja kogemustele ka osalejate praktilised kogemused.

Heiki Kiidli: Nii või teisiti, ei laste ega täiskasvanute õpetaja saa hakkama siis, kui õpilast võetakse objektina. See on mõeldamatu. Õpetaja peab olema pühendunud, kõrgema empaatiavõimega ning oskama juhtida õppimise juurde. Õpetamine on partnerlik suhtlemine, kus mõjutatakse mõlemat osapoolt, ja õppimise motiiviks ei saa olla hirm vaid huvi, püüe aru saada jpm. Täiskasvanute gümnaasiumide õpetajad oskavad nii huvi tekitada kui ka arusaamispuuet heas koostöös rakendada.

•• Andragoog versus „lihtsalt koolitaja“?

Heiki Kiidli: Paar valdkonda, mida kutsega ja kutseta täiskasvanute koolitaja

juures võrrelda, saab nimetada küll. Näiteks kutsumus. Sellela koolitaja (siia hulka võivad kuuluda nii kutsega kui ka kutseta koolitajad) tuleb ja loeb oma loo ära ning küsib raha. Kutsumusega andragoog aga arvestab igati koolitavatavatega. Ta teeb eeltööd, selgitamaks grupi kooslusest tulenevaid erisusi. Ka meetoodiliste võtete arsenal on tal mitmekesisem. Kes ei ole andragoogikat õppinud, see vaevalt teab, et täiskasvanu on nagu laps, kes suudab vaid 20 minutit kuulata ja siis tahab ka ise kaasa rääkida. Ta tahab rohkem näha kui kuulda, teda tuleb kaasata arutellu, üllatada jpm. Ühekülgne ning monotoonne esitus või ka nn absoluutse tõe kuulutamine paneb täiskasvanu igavlema ning ei avasta teda koostöök. Andragoogika koolitusest saab teada seadgi, et täiskasvanu ootab oma staatuse respektiimist ja väärikat kohtlemist, mitte üleolevat suhtumist. On olnud juhuseid, kus kutseta koolitajad on nende töeterade vastu eksinud. Peale kutsumuse ja professionaalsuse saab kindlasti tuua erinevusi motiveerituses ja vastutuses – kutsega andragoogidel on mängus n-õ tsunftiau. Sa kuulud gruppi, kus on oma kindlad kriteeriumid ja kelle esindajana kannad vastutust mitte ainult enda eest.

Larissa Jõgi: Kuuluvustunne ja identiteet on siin märksõnadeks. Täiskasvanuõpetajatel Eestis puudub sümboolne eeskuju. Kutsete omistamise protsess loob gruppide viisi tsunfte, kus hakkab esile kerkima „punt“ või inimene, kelle järgi joonduda, kelle väärtusi märgata ja kellelt õppida. Veel ei ole koolitusturul palju sellise identiteediga täiskasvanute koolitajaid, kes suudavad oluliselt mõjutada meie väärtusi ja arusaamu.

Heiki Kiidli: Täiskasvanute koolitajatel peaks oma kogemuse baasil olema midagi öelda.

Marika Ivandi: Nõus. Rolli mängib see, kas koolitajal on praktilisi kogemusi, mida jagada või järgib ta teiste sõnu. Andragoogi kvalifikatsioonikursuste käigus on võimalik näha väga erinevaid koolitajaid. Enamasti on nii, et kes juba kursustele läheb, sel on ka tahe ja huvi valdkonnaga tegeleda. See on hea alus andragoogiks kasvamiseks.

Larissa Jõgi: Konfliktid, harjumine, kohanemine uue ja muutuvaga on prob-

Heiki Kiidli

“

„Piisab, kui vaatan korraks klassiukse vahelt sisse – tegutsevad või magavad?“

lemaatika, mida ei kujuta isehakanud koolitaja ette. Võib minna aastaid, kui hakatakse taipama, millega on täiskasvanu õppimine seotud. Ja just konfliktide, nii sisemiste kui ka gruppide ja inimeste vaheliste vastuolude ning kohanemisprobleemide mõistmisel väljendub täiskasvanute koolitajate professionaalsus või mitteprofessionaalsus.

Heiki Kiidli: täiskasvanutega ei saa olla sellist suhtumist, et tooge mulle õpilased, küll mina neid siis õpetan. Õpetaja täiskasvanute koolis (ideaalis andragoog) ei õpeta ainet ega kursust, vaid inimest.

Larissa Jõgi: Olen sundinud end ajapikku sallivaks, ma ei saa eeldada, et kõik

ndal täiskasvanuks saada. Igas mõttes

Fotod: Marko Mumm, erakogu

Marika Ivandi

Larissa Jõgi

on õppinud ning endasse ja enda õppijatesse süvenenud koolitajad. Paraku on nii, et need, kes täiskasvanute õppimise ja õpetamise iseärasusi ei tunne ja ei tunneta, jäävad koolitades pindmisele, pealiskaudsele tasemele. Tahetakse tulla väga lähedale ja manipuleerida inimestega. Kusjuures, see pole enam algaja või ettevalmistamata koolitaja tunnus, sel juhul on tegemist juba väga kogenud koolitajaga. Ta teab, kuidas mõjutada ja populaarsust võita, kuid kas selle taga on ka midagi muud? Püüd mõista täiskasvanut õppijana, püüd teda toetada. Täiskasvanute ette astumine nõuab sisemise õppimise, enesetunnetuse ja -analüüsi kogemuse tundmist. Selle tunneb täiskasvanud õppija kiiresti ära, kui koolitaja ei tegele iseendaga ja ei süvene iseendasse ning õppijasse. Selline koolitaja tegeleb slaidide ja õppematerjalidega. Ta on manipuleeriv ja enesekeskne, kõvahäälnne ja üleolev, ta ei märka õppijaid ja ta ei süvene. Selleks puudub tal ettevalmistus, sageli ka tahe.

Heiki Kiidli: Olen märganud, et isehakanud koolitajad külvavad absoluutseid töö-

desid. Ka vajab täiskasvanu avanemiseks enam aega, kui seda „teeme ära“ koolitaja pakub. Arutelus peab olema vaba õhkkond ja ruumi valikute tegemiseks – siis hakkab täisealine õpilane kaasa mõtlema. Ta on igal juhul huvitatud sellest, et pakutut kiiresti rakendada. Professionaalne koolitaja oskab luua neid momente, aidata sisse elada, suunata valikuid tegema.

Marika Ivandi: Koolitatud koolitajat ei ole võimalik ebameeldivate olukordadega rabada. Ta oskab materjali edasi anda nii, et see sobib täiskasvanute tempoga. Ja orienteerub kiiresti ümber vastavalt koo-

„Kui koolitaja kogu tähelepanu kulub esinemishirmu mahasurumisele, on õppija ja tema võimaluste tunnetamine ning toetamine väga raske.“

litusel osalejate soovidele ja vajadustele. Muudab õppemeetodit, pühendab huvipakkuvale teemale rohkem aega ja mõnda teemat puudutab pealiskaudsemalt, annab informatsiooni, kust saab lisaks lugeda jne. Koolitusel osaleja tunneb ennast sellisel koolitusel turvaliselt ja oodatuna, teda ei taba ebameeldivad üllatused.

Larissa Jõgi: Turvalisustunde saavutamine õppeolukorras – see on nii eesmärk kui ka väljakutse, mis aitab õppijatel enast avada ja õppida. Seda peab tunneta- ma ja õppima märkama. Selleks omakorda peab õppima kasutama erinevaid lähene- misi ja meetodeid, mõistma täiskasvanut inimese ja õppijana, et sellist situatsiooni luua.

Marika Ivandi: Palju sõltub koolitaja enda huvist, tahtest ja kogemustest.

•• **Kas täiskasvanute koolitajad tahavad andragoogikat õppida?**

Heiki Kiidli: Igas maakonnas on keegi, kes andragoogikat propageerib, Eestil on juba kümneaastane kogemus. Kas koolides ka väärtustatakse andragoogi kutset?

Minule teada olevalt on ainus kool, kus andragoogi kutse olemasolu eest on seni lisaraha makstud, meie kool (Tallinna täiskasvanute gümnaasium – tom).

Larissa Jõgi: Kvalifikatsioonitase, hoiakud ja arusaamad on andragoogikat õppinutel hoopis teised. Neil, kes tulevad pärast kvalifikatsioonieksamit sooritamist magistriõppesse on niivõrd palju kõrgem tase. Märkame väärtusi, hoiakuid ja arusaamu, mille keskmes on inimene, märkame nõudmisi ja avatust enese suhtes, vajadust kuuluda nende hulka, kellel on sarnased eesmärgid – see on eelduseks täiskasvanukoolitaja identiteedi kujunemiseks. Kvalifikatsioonieksamit nimel tegutsesjad on selle enda jaoks läbi mõelnud – miks nad seda tahavad, mida neil on teistele pakkuda. Nad ei ole niisama juhuslikult tänavalt tulijad.

•• Kritiseerime kutseta koolitajaid koolitusturul, kuid kas näiteks ülikooli õppejõud, kes päevast päeva täisealistega auditooriumis vastamisi seisavad, on vastava ettevalmistuse saanud?

Larissa Jõgi: Ülikooli õppejõududel Eestis enamasti puudub andragoogiline ettevalmistus. Puudub ka didaktiline ja juhendaja tööks vajalik ettevalmistus, nagu seda on näiteks kooliõpetajatel. Nii on ülikooli õppejõud kui isehakanud õpetajad, tegutsetakse enda kogemustest lähtuvalt ja matkides.

Ülikoolides püütakse õppejõududele luua eeldusi ja võimalusi erinevate koolituste kaudu selleks, et tekiks valmisolek märgata ja arendada enda õpetamisotskusi, märgata õppimissituatsioone ja üliõpilasi õppijatena. Mõista õppimist kogu selle olemuses. Uuri ja teadlase kogemused ning omistatud teaduskraadid on enamasti ebapiisavad selleks, et märgata ülikoolis õppijat, tema võimalusi ja eeldusi.

•• Kas ja kuidas kasutate andragoogi „töörelvi“ oma igapäevases töös koolis?

Marika Ivandi: Neid teadmisi on võimalik väga edukalt täiskasvanute juhendamisel kasutada. Näiteks erinevate tööühmade töö suunamisel ja juhtimisel ning kogu kollektiivi koostöösse rakendamisel. Saan õpetajad kaasa mõtlema, oma arvamust avaldama.

Heiki Kiidli: Olen viinud töö planeerimise enda ja kolleegide jaoks presentatsioonipõhiseks. Igauks annab oma osakonna tööst koolitajate võtmes ülevaate – see on väga atraktiivne, ülevaatlik ja selle koostamine lisab professionaalsust.

“

„Täiskasvanud jooksevad minema, kui ei meeldi. Lastel pole valikut.“

•• Andragoogi vanus versus auditooriumi vanus?

Heiki Kiidli: Pärts verinoorel on täiskasvanute ees esineda raske. Kutsemeis-terlikkus tuleb aastatega, seda näitab muuhulgas see, kui koolitaja ei näitle, ta on loomulik. Koolitaja, kel pole piisavalt teadmisi, elukogemust, enesekindlust, kel pole tegelikult omalt poolt midagi auditooriumile öelda, kardab jääda teiste silmis rumalaks. Viimast kardavad tegelikult ka kõik koolipinki istunud täiskasvanud. Professionaalse koolitaja asi on hoolitseda, et inimesel seda tunnet õppimise ajal ei tekiks. Täiskasvanut ei saa vastu tema tahtmist õpetada – see on fakt. Õpetaja isiklik sarm hakkab mängima oma osa.

Larissa Jõgi: Pühendumus, sisemine põlemine. Need tulevad siis, kui sa oled isiklikult selle kogemuse saanud, mida kogevad sinu juurde õppima tulnud. Mõistagi kaasneb täiskasvanutega töötamisel ka negatiivseid olukordi ja emotsioone. Tuleb õppida neid emotsioone ja kogemusi mõistma ja nendega toime tulema. Andragoogikutse IV taseme taotleja juba oskab seda märgata ja reguleerida. Kogen seda kvalifikatsioonieksamit intervjuudel.

Marika Ivandi: Keskpärase ettevalmistusega andragoogil ei ole ühel hetkel enam tööd, kui ta end pidevalt ei täienda ega arenda. Keskpärase ettevalmistusega pedagoogil, kes endaga ei tegele, võib küll

töö olla, kuid ei ta ise ega ta õpilased tunne koos õppimisest rõõmu. Elukogemus annab palju juude!

Heiki Kiidli: Siin ongi see, et õpetaja vastas istuvad lapsed, kel on kohustus koolis käia. Täiskasvanu tuleb koolipinki vabast tahtest. Ta võib igal hetkel püsti tõusta, ära minna ja päevapealt õppimisele head aega öelda.

Larissa Jõgi: Mis iganes valdkonnas on nii, et põhiprobleem on võime endaga toime tulla, ennast ning enda võimalusi märgata ning neid rakendada, realiseerida. Kui koolitaja kogu tähelepanu on kramplikult keskendunud materjali järjekorra jälgimisele või esinemishirmu mahasurumisele või enda esinemisele kui „benefitsile“ – siis on õppijate märkamine ja nende õppimisvõimaluste ning probleemide tunnetamine raske, pigem võimatu.

Enesega toimetuleku õppimine ja õppijate märkamine võtab palju aega, aastaid. Mida rohkem suudab koolitaja kuulata, näha, märgata, seda põnevam on koolitus ja koolitaja tegevuse mõju. Seda rohkem me inimestena koolitustel õpime.

Heiki Kiidli: Soovitan noortele, kes tulevad täiskasvanuid õpetama: muretsege iseenda arengu pärast. Ja küsige alati koolitavatelt arvamust.

Marika Ivandi: Kvalifikatsioonikursusel osalejatega jõudsime kord tõdemuseni, et alla 40-aastastel on väga raske täiskasvanute auditooriumi ees seista. Kuid mõistagi on see inimeseti erinev.

Larissa Jõgi: Eesti täiskasvanute koolitajate kogemustest rääkides ei saa märkimata jätta, et nende haridustee, akadeemiline ettevalmistus, täienduskoolitus, kogemused, täiskasvanute õppimisega ja õpetamisega seotud teadmised ja valmisolekud on väga erisugused. 15 Euroopa riigi võrdluses on Eesti koolitajate kogemuste sisu, koolitajaks kujunemise ja hariduse omandamise lood erakordsed ja eristuvad – meil pole nii, et õpetatakse seda, mida on ise põhjalikult mõistetud ja/või õpitud, nagu see on enamasti teistes riikides. Eestis võib agronoom õpetada joogat, endine ajakirjanik elu või meediaga toimetulekut jne. Arusaam täiskasvanute koolitajast ja koolitaja kvalifikatsioonist piirdubki enamasti ettekujutusest teatud teemast, suhtlemisotskuste valdamisest ja slaidipõhisest materjali koostamisest ja esitamisest. Muidugi tekitab see professionaalide ringis küsimusi ja arutelu. Samas on need erilised koolitajate mustrid väga tähtsad, andes mõistmise meie hetkeolukorrast.

Andragoogi kutse

•• Alates 16. jaanuarist 2004 on Eesti täiskasvanute koolitajate assotsiatsioonil Andras õigus omistada täiskasvanute koolitajate/andragoogi III, IV ja V taseme kutset. Alates 2007. aasta sügisest omistatakse ka täiskasvanute koolitaja/andragoogi II taseme kutset. Tänase seisuga on Eestis 165 andragoogi kutsega täiskasvanute koolitajat.

•• Taotlusi saab esitada kaks korda aastas, 15. oktoobriks ning 15. aprilliks ETKA Andras aadressil Valge 10, 11413 Tallinn. Taotlusvorm koos lisadega on olemas Andrase kodulehel (taotlusvormid). Kutse taotlemine on tasuta ning selle hinnaks on 1200 krooni.
www.andras.ee

Õpetaja ja koolitaja rollid

Kirjutise autor on õpetanud nii koolilapsi kui ka täiskasvanuid. Ta oskab võrrelda ja analüüsida, mille poolest erineb üks teisest. Kindel on aga see, et täiskasvanuid ilma andragoogi kutseoskusteta õpetada oleks äärmiselt raske.

Anneli Veeborn
andragoog

Töötasin pärast riikliku konservatooriumi lõpetamist üle kümne aasta Tallinna Rahumäe põhikoolis muusikaõpetajana. Elu tegi aga oma keerdkäike. Lahkusin koolist ning õppisin täiesti uue eriala – minust sai sekretär. Töötasin Tallinna kesklinna koolide vahelises õppekeskuses, kus õpilastel oli võimalus sekretäri eriala juurde õppida. Õppekeskus ühines mõne aasta pärast Tallinna täiskasvanute gümnaasiumiga, jätkasin seal sama tööd.

Nii kuidas saab õpetaja õpetada lapsi päevakoolis, ei saa seda teha täiskasvanute klassi ees – see selgus kohe õige pea. Kui siis kool pakkus võimalust osaleda täiskasvanute koolitaja/andragoogi kvalifikatsioonikursusel, võtsin pakkumise kohe vastu.

Millised on siis päevakooli õpetaja ja täiskasvanute koolitaja töö põhilised erinevused? Minu senises praktikas oli kolmest päevakoolist ühes sekretäri eriala kohustuslik ja kaks kooli andsid õpilastele võimaluse ise valida. Samas on õpetamisel vastutus ikka ainult minul, sest õpetajana otsustan mina – mida, kuidas ja millal tuleb õppida. Täiskasvanud õppija aga suhtub õppimisse hoopis teisiti. Talle

„Nii kooliõpilased kui ka täiskasvanud õppijad ootavad õpetajalt/koolitajalt alati tagasisidet. Väga oluline on tunnustamine ja kiitmine.“

Foto: erakogu

Anneli Veeborn

meeldib, kui ka tema saab kaasa rääkida ja avaldada oma arvamust õppeprotsessi erinevatel etappidel.

Vastastikune kogemus

Suureks plussiks loen koolitajana seda, et täiskasvanud õppijad toovad tundi kaasa oma isikliku kogemuse, millest saavad osa nii õppijad kui ka koolitaja – näiteks rühmatööd tehes või diskussioone korraldades.

Päevakooli õpilastel on kogemus väikese väärtusega või puudub üldse. Seetõttu saabki seal kasutada selliseid meetodeid, mis aitavad kaasa teadmiste ülekandmisele: näiteks loengud, materjali dikteerimine, praktiliste tööde analüüs.

Põhiline erinevus, mida tunnetan nii õpetaja kui ka koolitajana, on motivatsiooni küsimus. Siin tekib erinevus juba ka päevakoolides. Neis koolides, kus õpilased saavad teha ise valiku, mida õppida, on ka motivatsioon suurem. Nad on juba eelnevalt hoolega läbi mõelnud, miks ja mida nad sellelt kursusest ootavad. Seetõttu on neid ka väga lihtne ja kerge õpetada. Kui aga kool teeb õpilaste eest ise valiku, on

“

„Põhiline erinevus, mida tunnetan nii õpetaja kui ka koolitajana, on motivatsiooni küsimus.“

tõepoolest mõnikord tunda, et eriala õpitakse ainult selleks, et kooli lõpetamiseks hinnet saada.

Ka Tallinna täiskasvanute gümnaasiumis kuulub sekretäri eriala valikkursuste hulka, mis läbitakse kolme aastaga. See on väga pikk aeg ning nõuab noortelt inimestelt palju energiat ja tahtejõudu. Õnneks käib gümnaasiumis palju toredaid inimesi, kes on valmis ja tahavad õppida.

Erinevad rollid

Olen nüüd juba aastaid töötanud nii õpetaja kui ka koolitajana. Üha enam on saanud selgeks, et õpetaja ja koolitaja rollid on erinevad. Õpetajana õpetan õpilasi, meie ühine eesmärk on gümnaasiumi lõpus erialaeksami sooritamine. Koolitajana aga eelkõige suunan ja juhin õppijat aine juurde ning olen talle koostööpartneriks, kuigi ka siin on lõppeesmärk eksami sooritamise ning erialatunnistuse saamine.

Töötanud nende pikkade aastate jooksul algselt päevakoolides ja nüüd ka täiskasvanutega, võin kindlalt väita: nii õpilased kui ka õppijad ootavad õpetajalt/koolitajalt alati tagasisidet. Väga oluline on ka nende tunnustamine ja kiitmine. Vahel tundub, et kui õpilases/õppijas tuua esile kas või esmapilgul üsna tähtsusetu tunduv pisidetall, võib sellele järgneda väga positiivne reaktsioon, mille mõju kestab veel kaua.

Selleks, et olla hea õpetaja/koolitaja, tuleb eluga kaasas käia. Hindan väga elukestvat õppe tähtsust ja vajalikkust. Et olen ise õppinud muusikaõpetajast ümber sekretäri eriala õpetajaks, siis oskan hinnata ja väärtustada elukestvat õpet eriti.

Soovin kõigile õpetajatele ja koolitajatele pikka ja rahulikku meelt alanud õppeaastaks ja jätkugu teil kõigil ikka tahtmist märgata ja tunnustada oma õpilasi/õppijaid.

Koolitusosak aitab väikesel ettevõttel töötajaid arendada

Foto: iStockphoto

Kuni üheksa töötajaga firma või FIE-na tegutseja saab taotleda Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusest (EAS) toetust koolituskulude (osaliseks) katmiseks. Kui koolituskulu jääb alla 15 000 krooni, katab EAS selle saja- protsendiliselt.

Agne Narusk

Uus võimalus peaks väikefirmasid rõõmustama, sest töötajate tööalaseks täiendamiseks on muude kohustuslike kulude kõrval neil liigagi raske vaba raha leida. Neil on raskem kui suurtel masu ajal püsimagi jääda. Sellest ka koolitusosakute eesmärk luua võimalusi töötajate koolitamiseks valdkondades, mis ettevõtetele ja FIE-dele tulevad töökohtade säilitamisel kõige enam kasuks.

Igalt poolt koolitust osta ei saa

Nii nagu tänavu veebruarist pakutava innovatsiooniosaku puhul saab koolitusosaku eest teenust hankida kindlatelt pakkujatel. Nendeks on riiklikud koolitusasutused ja koolitusfirmad, kes on kantud teenusepakkujate nimekirja. Viimast näeb EAS-i koduleheküljelt www.eas.ee/koolitusosak, kusjuures teenuse pakkujate nimekirja on võimalik kandideerida kõikidel koolitust pakkuvatel ettevõtjatel, kes seni seda veel teinud pole ja kes arvavad, et võiksid samuti kaasa lüüa.

Toetust saab küsida kord aastas, selle maksimaalne suurus on 15 000 krooni toetusesaaja kohta. „Toetuse taotlemiseks piisab, kui täita avaldus ning lisada sellele koolituspakumised,” selgitas EAS-i ettevõtete võimekuse divisjoni direktor Pille-Liis Kello sihtotstarbelist toetust tutvustades. „Kuna seda saab taotleda kord aastas, tuleb ettevõtjal oma koolitusvajadused eelnevalt läbi mõelda.”

Koolitusosakute taotluste vastuvõtmist alustas EAS 3. augustil, 2. septembriks oli neid esitatud 52, neist kolm oli rahastatud.

Just praegu on õige aeg panustada töötajate koolitamisesse, usuvad asjatundjad.

Seitse taotlust tuli erinevatel põhjustel tagasi lükata – näiteks oli taotleja keskmise suurusega ettevõtte, kes selles programmis osaleda ei saa, või siis tegeles taotleja jae-kaubandusega, mis pole toetatav valdkond, selgitas Kello. Neist, kes soovisid koolitusosakut saada, oli mikroettevõtteid 40 ja väikeettevõtteid kuus. Väiketootjaid on huvitundjate seas kolm. Valdav osa taotlustest on Kello sõnul tulnud teenindusvaldkondadest, nagu erinevad ehitusteenused, finantsarvestusteenused, turism.

Muutusi ka teise toetuse tingimused

Lisaks uuele koolitusosakute toetusele muutuvad ka ettevõtte juhtide ja töötajate teadmiste ning oskuste arendamise toetuse tingimused, teatas EAS. Toetuse minimaalne summa langeb 25 000 kroonini. Ettevõtjad on 2009. aasta esimesel poolel taotlenud selle toetuse kaudu koolituse ja nõustamise ostuks 25 miljonit krooni 276 taotlusega. Mikroettevõtteid on taotlejate seas 30 protsenti. „Arvestades mikroettevõtete osakaalu, on see ettevõtete üldarvus väga vähe. Toetusprojekti varasem alampiir 70 000 krooni oli mikro- ja ka väikeettevõtjatele liiga kõrge,” selgitas Pille-Liis Kello. „Samal ajal on ettevõtjate huvi koolituste ja nõustamisteenuste tellimise vastu suur. Ettevõtjatel on aega tegeleda arendustegevusega ja tulevikustrateegia koostamisega rohkemgi kui aasta tagasi.”

Oluline teada

• Mis on koolitusosak?

Koolitusosak on sihtotstarbeline toetus koolitusteenuse ostmiseks. Koolitusosaku abil saavad FIE-d, mikro- ja väikeettevõtted hankida koolitusteenust organisatsioonidelt, kes on kantud teenusepakkujate nimekirja. Nimekirja näeb aadressilt www.eas.ee

• Milleks toetust antakse?

Toetust antakse ettevõtte töötajate tööalaseks täienduskoolitamiseks.

Kes saab toetust taotleda?

Taotlejaks võib olla füüsilisest isikust ettevõtja või Eesti äriregistris registreeritud mikro- ja väikeettevõtja.

• Kui suur on toetus?

Toetuse maksimaalne suurus on 15 000 krooni projekti kohta. Finantseeritakse kuni 100% tehtud abikõlblikest kulu-dest.

• Ettevõtte suurus:

- mikroettevõtetele loetakse need ettevõtted, mis annavad tööd vähem kui kümnele inimesele ja mille aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa kaht miljonit eurot.

- Väikeste ettevõtetele loetakse need ettevõtted, mis annavad tööd vähem kui 50 inimesele ja mille aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa kümnet miljonit eurot.

Kõrgkooli tagasituleku muudab lihtsamaks VÕTA

Esmapilgul arusaamatu lühendi taga peitub tõeline abimees neile, kes on õpingud omal ajal pooleli jätanud ja soovivad nüüd jätkata. Või minna õppima eriala, millel tükk aega isehakkajana töötanud. Kuid mitte ainult.

Agne Narusk

Kui augusti lõpus jõudis uudistekanalite vahendusel üldsuseni haridus- ja teadusministri üleskutse tulla pooleli jäänud ülikooli lõpetama, rehmasid nii mitmedki, keda akadeemilised seinad juba kaua aega näinud pole, tüdinult käega. Mida sa ikka tuled, kui õppekavad on vahepeal muutunud. See tähendaks õpitu üleõppimist ja ega see eriala huvitagi mind enam, aga uuesti ka nagu sisse astuda ei viitsi ning kust peaks selleks üks töö- ja pereinimene aega ning raha võtma. Ja nii see jääb – puhtast teadmatusest lõpuni minemata.

Paraku on see praegu veel üsnagi levinud suhtumine, möönaab sihtasutuse Archimedes VÕTA koordinaator Raul Ranne.

Ometigi ei pea kõigega kõrgkooli tagasi minnes otsast alustama. Enamgi veel: ka aastate jooksul läbitud kooolitusi kursusi, seminare ning töökogemust on võimalik arvestamiseks esitada. VÕTA – varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine. See ongi, millest räägitakse, kuid mille tegelikku tähendust ja kulgu paljud ei tea.

Töökogemus õpingute vankri ette

VÕTA eesmärk on üllas: kõigel, mida inimene on õppinud, kogenud, omandanud, on väärtus. Kümme aastat ajakirjanikuna töötanud filoloogist toimetajal on kindlasti ühteist hindamiskomisjonile esitada, kui ta otsustab asuda ajakirjandust õppima. Või näiteks Tallinna ülikoolis kolm aastat sotsiaaltööd tudeerinud noor ei pea ülimalt suure tõenäosusega alustama päris nullist, kui ta otsustab psühholoogia kasuks Tartu ülikoolis. Ja nii edasi. Vale on jääda VÕTA-st rääkides ainult kõrgkoolide

Hillar Metsa joonistus

konteksti: nüüdseks on väga paljud kutseõppeasutused – näiteks Tartu kutsehariduskeskus – pakkumas õppima tulijatele võimalust juba omandatud ning/või oma erialast töökogemust kooli õppekava kontekstis hinnata. Positiivse vastuse korral ei peaks erialase töökogemusega sisseastuja ilmselt erialaainete või praktika peale nii palju aega kulutama kui need, kel midagi VÕTA komisjonile ette näidata pole. Sama süsteem töötab edukalt ka nende jaoks, kes taotlevad kutsetunnistust kutsekoja ning kutset andva asutuse kaudu.

VÕTA puhul tekitab hirmu bürokraatia. Kergem on minna ja teha vajalik aine ning

eksam ära, kui et kokku ajada pabereid ja kulutada kabinettide lävepakke, teavad öelda need, kes proovinud aastate eest VÕTA algset versiooni, ainepunktide ülekandmist ühest Eesti ülikoolist teise. Jäi mulje, et see oli koolide omavaheline auküsimus: ega ikka ei arvesta küll teie õpetatut, meie kool on parem, meenutab Tartu ülikooli eesti filoloogist Tallinna ülikooli samasse osakonda kippunu. Kuidas on asjalood nüüd?

„See võib väljastpoolt tunduda keerulise protsessina, kuid tegelikkuses see nii ei ole. Muidugi oleneb väga palju koolist ning sellest, mida soovitakse arvestada. Töökogemuse arvestamine õpingu osana on mahukam ja aeganõudvam, kui on seda kursustel, koolitustel või varasematel kõrgkooliõpingutel saadud teadmiste hindamine ja arvestamine,” kinnitab Raul Ranne. „Meie eesmärk ei ole ajada protsessi nii keeruliseks, et inimesed tõepoolest eelistaksid topelt õppimist. Just seepärast ei tohi kool nõuda varasema töökogemuse või õpingute hindamise taotlejalt rohkem, kui nõutakse oma õppurilt. Omast kogemusest võin öelda, et praegu on taotlusprotsess tunduvalt lihtsam ja kõrgkoolid on väga vastutulelikud.” ➔

Näide töökogemuse arvestamisest kutseõppeasutuses

Tartu kutsehariduskeskuses reguleerib VÕTA võimalust eelmise aasta oktoobrist õppekorralduseeskiri ja VÕTA kord. Taotluse võib esitada õppeainete ülekandmiseks, ainult hinnete ülekandmiseks, töökogemuse ülekandmiseks. Lisaks tuleb esitada õpinguid tõendavad dokumendid, näiteks kooolitunnistus, diplom, akadeemiline õiend, õpitulemuste kaart, aineprogramm, õpilasvahetuse leping, ametijuhend, välispraktika leping/aruanne, laiendatud CV, praktikaaruanne, ainekava, projektides osalemist tõendavad dokumendid, iseloomustav hinnang töökohalt, näited tehtud töödest, Europassi keelepäss, Europass, kooolitustõendid, osaoskuste ja kutsetunnistused jms.

Kuidas kool töökogemust arvestab?

Koduleheküljel selgitab:

“Töökogemuse arvestamisel on vajalik 0,25–1 aasta töökogemust ülekandmist taotletava õppeainega seotud alal. Töökogemuseks võib arvestada ka vaba- ja ühiskondlikku tööd ning igapäevastest tegevustest õpitut.

• Töökogemust arvestatakse:

- praktika täitmisel
- praktiliste oskustega seotud õppeainete omandamisel

• Töökogemuse arvestamisel hinnatakse omandatud oskusi ning nende rakendamist.

• Töökogemuse arvestamise aluseks võivad olla vastavad dokumendid või sooritatud praktiline töö.”

Allikas: www.khk.tartu.ee/vota

KOMMENTAAR:

Kogemust võetakse arvesse ka kutse andmisel

Kristina Ruhno,

Kutsekoja koordinaator:

„Kuigi seni on VÕTA rakendust leidnud esmajoones hariduse vallas, lähtutakse samadest põhimõtetest ka Eesti kutsesüsteemis kutse andmisel.

VÕTA puhul peetakse keeruliseks just töökogemuse arvestamist. Töökogemuse hindamisel ei saa arvestada pelgalt töötamise fakti ennast (kus ja kui kaua on töötanud), ikka eelkõige seda, mida inimene töö käigus õppis ja missugused on tema tegelikud oskused ja teadmised.

Kutsealase kompetentsuse hindamisel ei ole otstarbekas ega võimalik üle kontrollida inimese kõiki teadmisi ja oskusi – selleks oleks vaja palju hindajaid, rohkesti aega ja raha. Seetõttu on igati õigustatud võimalus tõendada oma töökogemust eri meetoditega, näiteks omandatud kompetentside analüüsiga, valminud tööde näidiste, intervjuude, tööandjate kirjalike iseloomustuste jms abil.

Heaks näiteks sobib kinnisvara hindamise kutseala, kus töökogemuse tõendamiseks esitatakse valminud tööde näidiseid ja tõendusdokumente. Lisaks mitmetele teistele kutse taotlemise dokumentidele esitab kinnisvarahindaja IV taseme kutse taotleja oma kompetentsuse tõendamiseks kolm igapäevase tööelu käigus koostatud eksperthinnangut. Eesti kinnisvara hindajate ühingu kutsekomisjoni pädevuses on otsustada, kas eksperthinnangud vastavad kinnisvara hindamise standardite nõuetele. Seega ei pea kutse taotleja esitlema hindamisakti koostamise oskust hindamiskomisjoni juuresolekul, vaid saab oma kompetentsuse tõendusena esitada varem koostatud eksperthinnangud.

Töökogemuste arvestamisel kasutatakse ka vähemalt kahe spetsialisti kirjalikku kinnitust n-ö garantiid taotleja kogemuste kohta.

→ 2007. aastast on kõrgkoolidele kõrgharidusstandardiga pandud kohustus VÕTA õppijatele kättesaadavaks teha, mis tähendab sedagi, et igas koolis peab olema oma selle ala nõustaja. Juba mitu aastat on tegeletud nende koolitamisega (mitteametlikel andmetel on koolitatud nõustajaid Eestis 150 inimese ligi) ning tegeletakse edasi. See oli sisse kirjutatud kõrghariduse kvaliteeti edendavasse LÜK-KA europrogrammi ning on sisse kirjutatud ka 2013. aastani kestvasse PRIMUSE programmi. Niisiis tegeletakse VÕTA-ga tõsiselt. VÕTA-st peab saama kõrghariduse loomulik osa, ütleb Ranne. „Idee on see, et hindamiskomisjonide liikmed kõikides kõrgkoolides oleks koolitatud. Fakt on see, et hetkel me seda veel öelda ei saa,” nendib ta. „Kõrgkoolidele on kõrgharidusstandardiga pandud kohustus VÕTA hindajaid koolitada, meie püüame neile selleks võimalused luua.” Eesti avalik-õiguslike ülikoolide kodulehekülgi uurides võib veenduda, et õppeasutused võtavad õppejõududele VÕTA-teemaliste koolituste pakkumist tõsiselt.

Tagasitulek kooli lihtsamaks

„VÕTA esimene eesmärk on muuta kõrg-

Raul Ranne

kooli tagasi tulek lihtsamaks. Et tuleksid tagasi inimesed, kes on tööturul võib-olla juba aastakümneid ja soovivad nüüd omandada uut kraadi või läbida täienduskoolitust või õppida lihtsalt midagi muud huvitavat,” selgitab Ranne. „Aga et nad ei peaks enam õppima neid asju, mis nad on oma professionaalse karjääri jooksul juba omandanud, siis selleks ongi VÕTA. Näiteks kui inimene on lõpetanud bakalaureuseõppe, teinud kolm-neli aastat tööd ja läheb nüüd magistriprotsessi, siis et ta

Mis on VÕTA?

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine VÕTA:

- aitab muuta nähtavaks ja väärtustada inimese teadmisi, oskusi ja pädevusi sõltumata nende omandamise viisist;
- võimaldab arvestada varasemaid õpinguid ja töökogemust näiteks õpingute osana või kutse taotlemisel.

VÕTA lähtub põhimõttest, et õppimine võib toimuda väga erineval viisil.

VÕTA-t saab kasutada:

- vastuvõtutingimuste täitmisel
- poolelijäänud õpingute jätkamisel
- õppekava vahetamisel (ka õppeasutuse sees)
- kutseomistamisel
- karjääri planeerimisel.

VÕTA võimaldab arvestada:

- varasemaid õpinguid õppeasutustes,
- täiendusõpet või iseseisvalt õpitut,
- töö- ja muudest kogemustest saadud teadmisi ja oskusi.

Kelle jaoks on VÕTA kasulik ja vajalik:

neile, kes

- tahavad jätkata õpinguid, kuid kellel puudub nõutav kvalifikatsioon, et teatud kindlal kursusel või õppekaval õpinguid alustada;
- soovivad minna õppima välismaale, kuid haridustase ei vasta välisülikooli nõuetele;
- on kõrgkooli juba lõpetanud, kuid tahavad oma teadmisi täiendada või alustada tööd teises valdkonnas: VÕTA aitab vältida juba läbitud moodulite või kursuste kordamist;
- soovivad jätkata katkenud õpinguid;
- soovivad kutseomistamise protsessi käigus tõendada oma juba olemasolevaid oskusi ja teadmisi;
- tahavad taotleda töö või vaba aja tegevuste kaudu õpitu arvestamist.

Riiklikul tasandil reguleerivad VÕTA-t järgmised dokumendid:

- ülikooliseadus
 - rakenduskõrgkooliseadus
 - kutseõppeasutuse seadus
 - kõrgharidusstandard
 - kutseseadus
- Lisaks on õppeasutustel ja kutseomistamisel kehtestatud VÕTA regulatsioonid.

saaks kõrgkoolist tõepoolest just seda, mida tal on vaja, ja miks mitte kahe aasta asemel õppida ühe aasta.”

Kuid, ei piisa sellest, et oma õpinguid ja töökogemust tõendavad paberid koos taotlusavaldusega kohale tuua. „VÕTA kõige tähtsam kriteerium on kvaliteet,” ütleb Tallinna tehnikaülikooli (TTÜ) õppeosakonna vastuvõtu- ja nõustamistalituse juhataja Anne Urbla. „Tähtis on see, mida inimene on kogetust või õpitust omandanud. Nii ei ole, et mitte millegi eest saab lihtsalt punktid kirja. Aeg-ajalt ikka jõuab minuni e-kirju laadis, et olen kolm aastat töötanud, vabaained ju ikka selle eest kirja saan? See pole VÕTA.”

VÕTA taotluse esitaja jaoks on tähtsaim osa eneseanalüüs. Urbla sõnul on siin inimesi pooleks: ühed, kes arvavad, et nende teadmised pole midagi väärt ja ei oska neid ka välja tuua, ning teised, kes selgelt ennast ja omandatud üle hindavad. Nii on TTÜ hakanud pakkuma kursusi neile, kel mõttes VÕTA taotlus esitada, näiteks on tulekul eneseanalüüsi e-kursus. Juhataja sõnul on käes aeg, kus kooli pooleli jättnud hakkavad tagasi tulema. „Info VÕTA-st liigub suust suhu ja mõne aasta taguse ajaga võrreldes on

taotluse sisseandjaid märgatavalt rohkem,” räägib Urbla.

Eelmise õppeaasta sügissemestril sai õppeasutus 542 VÕTA taotlust, viimasel kevadsemestril 428. Suurim taotlejate arv oli ehitus-, infotehnoloogia-, humanitaar- ja majandusteaduskonnas. TTÜ õppeosakonna arendusjuht Katre Koit ütleb, et pigem on see seotud asjaoluga, et tegemist on teaduskondadega, kus õpib enim tudengeid. „Kui vaadata taotluste arvu protsentuaalselt üliõpilaste arvuga teaduskonnas, siis võivad taotlejate erialad olla semestrite kaupa väga erinevad. Mingit seaduspärasust ei ole,” nendib Koit. Tõsi on, et ühe ja sama õppeasutuse piires on varasema õpi- ja töökogemuse arvestamise protsess lihtsam kui kahe eri kooli vahel. Ometigi tuleb teist sama palju taotlusi Urbla sõnul TTÜ-sse ka väljastpoolt.

“

VÕTA ei tähenda, et mitte millegi eest saab lihtsalt punktid kirja. Hindamine on karm ja õiglane.

Minister kutsub noori õpinguid jätkama

„Just praegu, kui tööturul on kitsas, on noortel aeg õppimiseks. Kutsun kõiki, kel tasemeõpingud mingil ajal katkenud, kasutama väljapakutavat riigitoetust selleks, et omandada edaspidiseks vajalik kvalifikatsioon ja kindlustada endale tulevikus töökoht. Noored saavad aega targasti kasutada just õppides!”

Haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas (pildil) 4. augustil euroraha suunamisest majandusbuumi aegadel õpingud katkestanute üli- ja kõrgkooli tagasi toomise toetuseks.

Allikas: www.hm.ee

VÕTA protsess koosneb järgmistest etappidest:

- taotleja nõustamine ja eneseanalüüs
- taotluse koostamine ja esitamine
- taotluse hindamine
- otsuse tegemine ja tagasiside andmine
- otsuse vaidlustamine (vajadusel)

• Kriteeriumitest, millest hindamisel lähtutakse, teavitatakse ka taotlejat. Kui hindamiskriteeriumiks on, et õppija analüüsib seda, mida ta on oma töökogemusest õppinud, siis ei sobi kohe kindlasti kirjatöö, kus õppija üksnes kirjeldab, mida ta tegi.

Näiteks: kui Marju on õpetanud asendusõpetajana algklasside lapsi ja kirjeldab oma analüüsis, mida ta õpetajat asendades klassis tegi, pole see hindamiskriteeriumile vastav ega piisav. Kriteeriumidele vastab see, kui Marju oskab analüüsida, mida ta näiteks klassis distsipliini kehtestades õppis ja kuidas õpitut edaspidi kasutas.

Kitsendused VÕTA kasutamisel:

- tähtajaline aegumine – kui õppimisest

on möödas väga palju aega, siis võib õppeasutus pidada seda aegunuks. Sellisel juhul võib tekkida vajadus hinnata, millisel tasemel on aastate eest omandatu säilinud. Samas on tõenäosus, et omandatud teadmised ja oskused aeguvad, vähem siis, kui taotleja töötab vastavas valdkonnas.

• Sisuline aegumine – näiteks infotehnoloogia erialaained võivad sisuliselt üsna kiiresti aeguda, aga filosoofia õppeained on ka pikema perioodi möödudes sama sisuga.

• Topeltarvestamine – VÕTA puhul tehakse akadeemiline otsus varasemate õpingute väärtuse ja taseme kohta vastavalt konkreetse õppeasutuse õppekavale. Sel teel saadud ainepunktid ei ole automaatselt üle kantavad kolmandatesse õppeasutustesse ja tavaliselt on vaja teha uus taotlus.

• Bakalaureuse- ja magistriõppe tasemetel kogutud ainepunktide summa peab kõrgharidusstandardi järgi olema vähemalt 200.

• Kõrgharidusstandard ei luba varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist kasutada lõputöö kaitsmisel või lõpueksami sooritamisel. See, kui suures

osas on lubatud õppekava täitmine VÕTA abil, on eri õppeasutustes reguleeritud erinevalt.

- VÕTA tasu ja taotlemisele kuluv aeg – VÕTA taotlemine on paljudes õppeasutustes tasuta. Tasu ja taotlemisele kuluv aeg võivad õppeasutused erineda.

Kõik need piirangud võivad õppeasutustes erineda. Täpsema informatsiooni saamiseks tuleb pöörduda selle õppeasutuse poole, kus soovetakse varasemaid õpinguid ja töökogemusi arvestada. VÕTA mõjutab ka keskmist hinnet ja seeläbi ka näiteks õppetootuse saamist. Nii on alati kasulik läbi mõelda, millal tasub taotlus esitada ja kui suures mahus arvestamist taotleda. Enamasti on VÕTA taotlust võimalik õpingute jooksul esitada rohkem kui ühel korral.

*Infokast on koostatud VÕTA-portaali <http://vota.archimedes.ee> materjalide põhjal. Sealt leiad ka VÕTA infobrošüüri netiversiooni. Brošüüri ennast võib küsida koolide VÕTA nõustajatelt või sihtasutusest Archimedes (vota@archimedes.ee)

KÜSITLUS

MIDA VIIMATI ÕPPISITE? MIDA KAVATSETE KINDLASTI VEEL ÕPPIDA? KAS ÕPPIMISVÕIMALUSI ON PIISAVALT?

Maiju Kerme, koolituse grupijuht Tartus: Praegu (augustis – toim) osalen koolitusel, mis kannab nime „Efektiivse inimese seitse harjumust“, see on ühtlasi ka treenerikoolitus. 2005. aastal lõpetasin Tartu ülikooli diplomioppe, erialaks loodusteaduste õpetaja põhikoolis. Sellel alal ma aga ei tööta, vahetasin ametit ja olen ühes tuntud firmas grupijuht. Firma paneb suurt rõhku oma töötajate koolitusele.

Pole põhjust kurta väheste õppimisvõimaluste üle, pidevalt on mul olnud võimalus õppida. Mõttes on soov õppida psühholoogiat, millest on kasu ka igapäevaelus. Ja õppimine tõstab enesetunnet.

Minu meelest on suur vahe, kas õppida 20-aastaselt või teha seda 40-aastaselt. Noorena sageli ei mõisteta, et õpitakse endale. Vanemas eas pole sugugi raskem õppida, nagu mõni arvab. Vastupidi, siis on huvi oma teadmiste täiendamise vastu suurem, sest oskad pakutavat rohkem hinnata.

Margus Viitkar,

mahetalunik Võrumaal Haanjas: Viimati osalesin kõõgiviljakasvatuse alasel koolitusel augustis ja ka tänava talvel, minu õppimised on olnud seotud mahe-

Fotod: Signe Kalberg

põllundusega. Eesti mahepõllumajanduse sihtasutus on igal aastal korraldanud koolitusi, need olid tasuta.

Varasematel aastatel olen täiendanud teadmisi näiteks lambakasvatuses. Mõneti on need koolitused isegi kohustuslikud, kuna sihtasutus esitab toetuste saamiseks projekte, kus mahetalunike koolitus on ette nähtud. Mulle on küll selle ligi viie mahetalu pidamise aasta jooksul piisavalt võimalusi pakutud. Kuid ega talupidaja saa igal ajal minna, pean arvestama ka oma põhitööga. Paremini sobivad need koolitused, mis toimuvad talvel. Olen mõelnud veel minna arvutit õppima, tunnen vajadust täiendada oma teadmisi teksti- ja tabeltöötluses. Õppida oleks vaja ka ehitustöid.

Jaanika Rebane, lapsehoolduspuhkusel Lääne-Virumaal Rägaveres:

Kaks aastat tagasi lõpetasin Mödrikul Lääne-Viru rakenduskõrgkooli kaubandusökonoomika erialal. Kuid praegu olen lapsega kodus ja pole erialasele tööle veel läinud. Tundub, et mul tuleb minna ennast täien-

dama, kui jõuab kätte aeg tööle minna.

Koolitada saab end ka muul alal, õnneks on valikuvõimalused praegu suured. Kuna mind huvitab muusika, olen mõelnud end ka sel alal koolitada. Kes on enda koolitamisest tõsiselt huvitatud, leiab ikka midagi, mis talle sobib. Valikuid tuleb iga aastaga juurde ja huvi korral pole ka raha ületamatuks raskuseks. Ainult eelnevalt võiks uurida, mida küsitud summa eest pakutakse ehk mida koolitus endast kujutab.

Heli Solovjev,

massöör Raplamaal Järvakandis: Õppimisse polegi vahet sisse tulnud, sest massöör peab end pidevalt täiendama. Nii on see olnud viimased kümme aastat. Varem töötasin zootehnikuna, ka Järvakandi pudelitehases kvaliteeditehnoloogina, kuid töö sai otsa ja tuli elukohta vahetada.

Mulle kui massööride liidu liikmele tuleb teave koolituste kohta koju kätte ehk siis ise otsima ei pea. Tahaksin aga õppida raamatupidamist, et mõista, mida osaühingu raamatupidaja teeb.

Mõni aasta tagasi oli teavet õppimisvõimaluste kohta märksa vähem kui nüüd, kuid soovitan alati pakutava koolituse ja koolitaja kohta tausta uurida. Kahju on sellest, et sel aastal ei saa enam töötukassa kaudu õppida rohkem kui ühel kursusel. Aga eks masu on ka sinna jõudnud.

Vestles Signe Kalberg

KIRI TOIMETUSELE

Saada oma kiri ja/või küsimus:

- Õpitrepp, Narva mnt 13, Tallinn 10151
- e-post: agne.narusk@epl.ee või
- ETKA Andras, Valge 10, Tallinn 11413
- e-post: andras@andras.ee

ÕPPURINA TÖÖTUKS?

Õpin täiskasvanute gümnaasiumis. Hiljuti jäin oma töökohast ilma. Kas mul on õigus end töötukassas töötuna arvele võtta?

Inge Ennet,

haridus- ja teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse talituse peaekspert

Õhtuses õppevormis ja kaugõppes õppijad saavad ennast töötuna arvele võtta. Töötuna ei saa arvele minna päevases õppevormis või täiskoormusega õppijad. Erandina saavad seda teha need täiskoormusega õppijad, kes on viimase 12 kuu jooksul töötanud 180 päeva. Niisiis saavad täiskasvanute gümnaasiumi ehk nn õhtukooli õppurid end töötuna arvele võtta.

Töötutoetust on töötul õigus saada

juhul, kui ta on töötuna arvele võtmisele eelnud 12 kuu jooksul olnud vähemalt 180 päeva hõivatud tööga või tööga võrdustatud tegevusega.

Infot töötuks registreerimise kohta saab töötukassa koduleheküljelt www.tootukassa.ee või helistades üleriigilisel tasuta infonumbril 15 501 (E-R kl 9–17).

Millest räägime?

PÕHIMÕISTED TÄISKASVANUÕPPEST

- Eestis kehtiva täiskasvanute koolituse seaduse järgi jaguneb täiskasvanute koolitus järgmiselt:
- tasemekoolitus väljaspool päevast ja täiskoormusega õpet;
- tööalane koolitus ehk täiendus- ja ümberõppekursused;
- vabahariduslik koolitus.

Tasemekoolitus väljaspool päevast ja täiskoormusega õpet tähendab põhihariduse või üldkeskhariduse omandamist kaugõppes, õhtuses õppes või eksternina, kutsehariduse või kõrghariduse omandamist osakoormusega õppes.

Tööalast koolitust pakuvad nii kutseõppeasutused kui ka kõrgkoolid. Kuid nii tööalast koolitust kui ka vabahariduslikku koolitust pakuvad Eestis ka arvukad koolitusfirmad. Täiendusõppe puhul täiendab inimene olemasolevat erialast, kutse- või ametialast haridust eesmärgiga parandada toimetulekut tööelus. Ümberõpe on uue eriala, kutse- või ametiala omandamine; uute teadmiste ja/või oskuste omandamine seoses kiiresti muutuvate töötingimustega ja -keskkonnaga ning uue tehnoloogia kasutuselevõtuga. Koolitus, sh tööalane koolitus, ei pea toimuma ilmtingimata õppeasutuses, arvesse läheb ka osalemine konverentsidel, seminaridel jms.

Vabahariduslik koolitus on enamasti seotud inimeste isiklike huvide arendamisega. Keerulisemalt seletatakse seda kui isiksuse, tema loovuse, annete, initsiatiivi ja sotsiaalse vastutustunde arendamist ja eluks vajalike teadmiste, oskuste ja võimete liisandumist. Kehtivates õigusaktides nimetatakse noorte puhul säärast koolitusliiki huvihariduseks, täiskasvanute puhul kasutatakse vabahariduse mõistet. Vabahariduslikud koolituskeskused on Eestis tihti peale tuntu kui mittetulundusühingud või sihtasutustena tegutsevad rahvaülikoolid.

Terje Haidak,
haridus- ja teadusministeeriumi
täiskasvanuhariduse talituse juhataja

Vaata täiskasvanuhariduse mõisteid ja täiskasvanute koolituse seadust: www.hm.ee
Tutvu ka: www.vabaharidus.ee

RAAMAT

LAS MA OLEN LAPS

Autor: Saara Kinnunen

Soome sotsiaalpsühholoogi ja perenõustaja Saara Kinnuneni „Las ma olen laps“ annab väga hea ja loetava ülevaate olulisemast, mida vanem peaks tänapäeva ühiskonnas oma last kasvatades jälgima. Raamatu sissejuhatuseks tehakse ringkäik eri ajastutes, et vaadata, kuidas suhtumisest „laps ei ole veel inimene“ kujunes sajandite jooksul uskumus, et ka laps on individ, kelle tunnete ja vajadustega tuleb arvestada.

See murranguline arusaam töö laste ellu palju positiivset, ent mööda ei saa vaadata uute kasvatustõdede ohtudest, mis teevad lapsed õnnetuks, röövivad neilt muretu lapsepõlve ja arenemisaja. Oleme laskumas uude äärmusse, kus vanemad hoolitsevad kohati isegi ülemäära laste väliste vajaduste eest, ent sageli pole aega, oskust ja ehk ka viitsimist süveneda laste sisemistesse vajadustesse.

Saara Kinnunen rõhutab, et lapsed vajavad endiselt kasvatamist, juhendamist ja distsipliini, eakohast tegevust. Ta seab kahtluse alla selle, kas beebiga peab ikka käima kinos ja teatris, sest väikelaps vajab pigem oma kodu ja rahulikku keskkonda. Kinnuneni raamat paneb mõtlema, kas sõnades prioriteetseks kuulutatud lastekasvatuse ka tegelikkuses seda on.

SAAD KÕIK, MILLEST LOOBUD – ELU PARADOKSID

Autor: Tommy Hellsten

See raamat paneb mõtlema elust suuremas plaanis, kui me oma kiire elutempo juures oleme harjunud tegema. Esiplaanile on seatud inimene, tema sisemaailm ja olemus. Kuidas saavutada õnnelik elu? Paljud vastused on Hellsten leidnud Uuest Testamentist. Ka tema stiil on veidi pateetiline: ta kasutab ohtralt väljendeid, nagu taevariik, alandlikkus ja rahu – ärgu see lugejat peletagu! Nende sõnade taga on tänapäeva kontekstiski mõistetav filosoofiline mõtisklus.

Hellsten usub, et pinnapealsed väärtused ja kiire ei teki iseenesest. Inimene ise loob sellise olukorra valede valikutega. Seega on küsimus väärtushinnangutes – kui ikka juuksed peas põlevad, siis leiab inimene ka aega tule kustutamiseks. Olles endaga heas läbisaamises, teab inimene oma vajadusi, võimeid ja unistusi. See teadlikkus aitab teha valikuid, mis tagavad inimesele elu, kus tema võimed on paremini rakendatud. Ja kui eesmärgiks pole saada palju raha, vaid leida elus oma koht, siis võib muu hea tulla boonuseks. Enese avastamine nõuab aega, tahet ja oskust olla iseendaga. Hellsten ergutab otsima oma tõelist olemust ja püüab avada inimeste silmad elu sügavama tähenduse suhtes.

Raamatuid sirvis Kaire Talviste

KAS...

RAAMATUKOGU LUGEJAKS VÕIB SAADA IGA SOOVIJA?

Heli Kivi, Tallinna Kalamaja raamatukogu juhataja:

„Raamatukogu lugejaks võib muidugi saada iga soovija. Tallinna keskraamatukogus saab end lugejaks registreerida kõikides haruraamatukogudes, teenindusosakondades ja raamatukogubussis Katarina Jee.

Esimest korda raamatukokku tulles on kindlasti vaja kaasa võtta isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass vms). Kuni 16-aastaste laste lugejaks registreerimisel on vaja ka lapsevanema kirjalikku nõusolekut. Iga lugeja saab endale isikliku

lugejakaardi, mis maksab täiskasvanutele 15 krooni, lastele ja pensionäridele viis krooni. Tallinna keskraamatukogus saavad ilma tagatist maksmata raamatuid laenata kõik Eesti rahvastikuregistrisse kantud inimesed. Lisainfo, kuidas see kõik käib, leiab aadressilt www.keskraamatukogu.ee

Omavalitsuste juurde kuuluvatele rahvaraamatukogudele kehtestab eeskirjad kohalik omavalitsus. Seega võivad need üle Eesti veidi erineda.”

Kilplala õpitoas saavad vanad asjad uue elu

Fotod: Signe Kalberg

Marvi Mihkels on kolm aastat juhendanud Järvamaal Karedal täiskasvanute kunsti-käsitööringi, andnud asendusõpetajana Peetri koolis lastele teadmisi käsitööst. Eelmisest aastast on aga Kareda valda püsti pandud Kilplala külastajatel võimalik osa saada oskaja naise õpitubadest. Seal puhutakse kõikvõimalikele vanadele asjadele sisse uus elu. Varsti hakkab teedel vurama ka Marvi käsitööbuss.

Signe Kalberg

Vanaema vanast palitust oskab Järvamaa naine Marvi Mihkels teha omapärase seinavaiba, mida katsudes tuleb kallale nostalgia ja meenub eelmise sajandi rõivamood. Õllepudelid võib muidugi sööta taaraauto-maadile ning saada uute ostmiseks raha. Aga kui neile meisterdada ümber kaunis riidest või paberist ümbris, muutuvad muidu nii tavalised pudelid osaks interjööri.

Eelmisest aastast on Kilplala külastajatel võimalik osa saada Marvi Mihkelsi õpitubadest. „Eelnevalt muidugi pean teadma, mis eluala inimestega on tegu ja vastavalt sellele mõtlen, mida neile pakkuda,“ selgitab Marvi. Näiteks Järvamaa keskraamatukogu töötajatele näitas ta, mida võib teha vanade raamatukaantega. Kui Kilplalasse tulid 30 ehitusspetsialisti, võttis Marvi kaasa kasti õllepudeleid ja oli isegi veidi mures, kuidas mehed tema ideedega kaasa tulevad. Kartuseks polnud aga põhjust. Piisas vaid veidi ette näidata ja juba hakkas tegijatel endal fantaasia tööle.

Kuigi Marvi kinnitab, et suurt vaeva ta ideede nuputamisel ei näe, märgib abikaasa Urmas, et tegelikult pühendab naine päeva-paar uue väljamõtlemisele. Marvi on nõus, et ega ta ettevalmistamata Peetri naiste või Kilplala külaliste ette ei lähe. Kõigepealt katsetab ta oma idee ise läbi ja kui asi untsu läheb, on hea näidata, kuidas ei peaks tegema.

Marvi, paberist ja hernestest kuuseehte ning kaunistatud vaas

Vanast uue tegemine pole üldse keeruline. Seda on kogenud isegi Marvi 9-aastane tütar Maarja, kes ema kõrval samuti õppinud ilu looma ja hindama vana eseme lugu. Sest igal esemel on oma lugu, mis talle uut elu andes rääkima hakkab.

Kubani bussist saab käsitöötuba

Hindreku talu õue servas on päevinäinud Kubani buss. Tema kohta ei saa öelda, et konutab, sest nii öeldakse vraki kohta. Kuid nii nagu paljudel vanadel asjadel, mis saavad Marvi käe abil uue elu, ootab seda bussi ees au ja kuulsus. Sest Urmas ja Marvi teevad sellest bussist liikuva käsitöötoa. Kui buss on koduõuel, võivad seal vanadele asjadele hinge sisse puhuda mitte ainult oma pere inimesed, vaid ka külalised. „Peab ju olema üks koht, kus ei pea õhtul enda järelt kohe koristama, vaid asjad võivad jääda nii, nagu olid. Ja kui mõnus on mõnel üritusel inimestele näidata, kui lihtsalt ja kiiresti on võimalik endale valmistada huvitav kaart, lillevaas, seinakaunistus,“ selgitavad Marvi ja Urmas.

Vana raamat roosidega

Vana kinga uus elu

Naised ootavad neid kunstiringi päevi

TRIIN POBBOL, Kareda vallavanem:

“Mäletan hästi meie esimest kokkusaamist. Marvi tuli välja mõttega, et kuna kunstiringi juurde kuulub ka kohvijoomine, siis teeb iga naine endale ilusa kohvitassi. Õige oleks öelda, et värvisime endale kohvitassi. Oleme Marvi käest õppinud, et mitte midagi ei tohi ära visata. Kõike, olgu tegemist katkise või kulunud asjaga, on võimalik ära kasutada uue loomisel. Nii on huvitavate esemete tegemisel kulunud värvilisi lõngajuppe; vaasi ununenud ning kuivanud lilli; raamatuid, viledaks kulunud rõivaid ja klaasikilde. Mul on näiteks vallamajas oma töökabinetis Marvi õpetuse järgi lõngast, hernestest ja klaasikildudest valmistatud alus lepatriinule. Tean, et naised ootavad neid kolmapäevi. Ja järgmisel päeval ei saa me vallamajas enne tööpäeva alustada, kui pole teistele tehtut näidanud. Iga hooaja lõpus oleme vallamajas teinud oma töödest ka näituse. Imestamist on palju.”

Õpibuss vurab Eestimaa teedel

Selgi sügisel sõidab Eestimaal ringi õpibuss, viie nädala jooksul külastatakse 13 maakonda.

Õpibuss valib oma peatuskohaks alati väikese asula või küla, et jagada teavet elukestvast õppest ka nende inimestega, kel on raskem infot kätte saada.

Bussis on internetiühendus KÕU, vajadusel saab kasutada arvutit. Kõigest sellest, mis bussi ümber ja sees toimub, loe bussi blogist aadressil opibuss.blogspot.com.

Õpibussi graafik:

- **16. september Lääne-Virumaa**
 - 11.00 – Roela
 - 16.00 – Sõmeru
- **17. september Ida-Virumaa**
 - 11.00 – 13.00 – Toila vallavalitsus
 - 14.00 – 16.00 – Sillamäe ujula esine parkla
- **18. september Ida-Virumaa**
 - 10.00 – 12.00 - Fama keskus Narvas
 - 13.00 – 15.00 - Astri keskus Narvas
 - 15.30 – 18.30 - Narva laste loomemaja
- **21. september Tartumaa**
 - 11.00 – 13.00 – Koosa küla (Vara vald)
 - 16.00 – 18.00 – Elva, huviala- ja kultuurikeskuse Sinilind parkla
- **22. september Tartumaa**
 - 09.00 – 12.00 – Rõngu vallamaja ees
 - 12.30 – 14.30 – Rannu rahvamaja ees
 - 15.00 – 17.00 – Puhja turuplats
 - 17.30 – 19.30 – Konguta vallamaja ees
- **23. september Tartumaa**
 - 09.00 - 12.00 - Kolkja kooli juures
 - 14.00 – 17.00 – Mehikoorma seltsikeskuse ees
- **24. september Põlvamaa**
 - 11.00 – Savernas vallavalitsuse ees
 - 15.00 – Linte raamatukogu-külakeskus
- **25. september Valgamaa**
 - 10.00 – Koikküla
 - 12.00 – Taheva
 - 14.00 – Hargla
 - 17.00 - Lüllemäe
- **29. september Järvamaa**
 - 14.00 – Imavere, Eesti piimandusmuuseum
 - 17.00 – Paide kultuurikeskus
- **30. september Tartumaa**
 - 12.00 – 16.30 – Kärevere teemaja ees
 - 17.00 – 19.00 – Laeva küla keskväljak
- **1. oktoober Jõgevamaa**
 - 12.00 – Pajusi
 - 16.00 – Palamuse
- **2. oktoober Jõgevamaa**
 - 10.00 – Põltsamaa
- **3. oktoober Viljandimaa**
 - 09.00 – Viljandi turg
 - 13.00 – Viiratsi rahvamaja
 - 14.30 – Väluste raamatukogu
- **6. oktoober Pärnumaa**
 - 11.00 – 15.00 – Kabli küla, Lapanina hotell
- **7. oktoober Pärnumaa**
 - 09.30 – 11.00 – Vändra turuplats
 - 13.00 – 17.00 – Vändra kultuurimaja
- **8. oktoober Pärnumaa**
 - 13.00 – 17.00 – Tõstamaa rahvamaja
- **9. oktoober Võrumaa**
 - 10.30 – 12.00 – Urvaste raamatukogu
 - 13.00 – 14.30 – Vaabina raamatukogu
 - 15.30 – 17.30 – Antsla raamatukogu
- **10. oktoober Võrumaa**
 - 8.00 – 12.00 – Võru turg

Õpibussi paneb sõitma ETKA Andras, ringreisi toetab Euroopa Sotsiaalfond ning haridus- ja teadusministeerium.

TAGATARGEMAD

Laupäeviti kell 18 ETV-s

Saade õppimisest täiskasvanueas

Saatejuhid Hannes Hermaküla ja Ave Marleen (pildil)

Kordussaade reedeti kell 16.40 ETV2-s

HUVITAJA

Reedeti kell 10 Vikerraudios

Huvitajat saab netist kuulata <http://vikerraadio.err.ee/kuularhiiv>

AINULT TÄISKASVANUTELE

Teisipäeviti kell 11.10 Raadio Neljas

Eetris täiskasvanuhariduse teemad - kuula kindlasti!